

Het Westland: glastuinbouwgebied of Vinex-locatie?

LEI

WAGENINGEN UR

Het Westland: glastuinbouw- gebied of Vinex-locatie?

Anita van der Knijff
Marc Ruijs
Ruud van der Meer

Rapport 2009-068
Augustus 2009
Projectcode 40791
LEI Wageningen UR, Den Haag

LEI Wageningen UR kent de werkvelden:

- Internationaal beleid
- Ontwikkelingsvraagstukken
- Consumenten en ketens
- Sectoren en bedrijven
- Milieu, natuur en landschap
- Rurale economie en ruimtegebruik

Dit rapport maakt deel uit van het werkveld Sectoren en bedrijven.

Foto: Peter Hiltz/Hollandse Hoogte

Het Westland: glastuinbouwgebied of Vinex-locatie?

Knijff, A. van der, M., M.N.A. Ruijs en R.W. van der Meer

Rapport 2009-068

ISBN/EAN: 9789-90-8615-352-7

Prijs € 15,25 (inclusief 6% btw)

54 p., fig., tab., bijl.

Aan de hand van een aantal stellingen is in dit rapport een aanzet gegeven voor een politiek en maatschappelijk debat rondom de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland. De stellingen zijn geformuleerd naar aanleiding van een beknopte cijfer- en beleidsmatige analyse. Hierbij zijn de ontwikkelingen van de glastuinbouw in het Westland in het verleden en heden in kaart gebracht plus de plannen voor de toekomst. Daarnaast zijn relevante beleidsnota's van de gemeente Westland, het Stadsgebied Haaglanden en de provincie Zuid-Holland geanalyseerd. Het opiniestuk is opgesteld in opdracht van de Stichting Herstructurering Westland en is tot stand gekomen zonder 'last of ruggespraak' met beleidsmakers of andere belanghebbenden.

Based on a number of theses, this report initiates a political and social debate about the position of greenhouse horticulture in the municipality of Westland. These theses were based on a brief statistical and policy analysis charting past and current developments in greenhouse horticulture in the Westland as well as plans for the future. In addition, the relevant policy documents of the municipality of Westland, the metropolitan district of Haaglanden and the province of South Holland were analysed. The critical paper was commissioned by *Stichting Herstructurering Westland* and was produced without consultation with policy makers or other interested parties.

Bestellingen

070-3358330

publicatie.lei@wur.nl

© LEI, 2009

Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Het LEI is ISO 9000 gecertificeerd.

Inhoud

	Woord vooraf	6
	Samenvatting	7
	Summary	10
1	Inleiding	13
	1.1 Achtergrond	13
	1.2 Doelstelling	13
	1.3 Inkadering en afbakening	13
	1.4 Aanpak en leeswijzer	14
2	De gemeente Westland in cijfers	16
	2.1 Inleiding	16
	2.2 Kerncijfers algemeen	16
	2.3 Kerncijfers glastuinbouw	18
3	De gemeente Westland in beleidsnota's	21
	3.1 Inleiding	21
	3.2 Wet ruimtelijke ordening	21
	3.3 Provincie Zuid-Holland	22
	3.3 Stadsgewest Haaglanden	24
	3.4 Gemeente Westland	25
4	Case 'De Westlandse Zoom'	28
	4.1 Inleiding	28
	4.2 Wet Voorkeursrecht Gemeenten	28
	4.3 Westlandse Zoom	30
5	Discussie en opinie	34
	5.1 Inleiding	34
	5.2 Stellingen	34
	Literatuur en websites	39

Bijlagen

1.	Glastuinbouw Nederland	41
2.	Matrix beleidsnotities	42
3.	Overzicht termijnen Wvg	54

Woord vooraf

'Het Westland is een veredelde Vinex-locatie'. Deze uitspraak van Marius Varekamp, voorzitter van de Kamer van Koophandel Den Haag bracht de Stichting Herstructurering Westland (SHW) mede op het idee om LEI Wageningen UR te vragen een opiniestuk te schrijven over de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland.

Dit opiniestuk is opgesteld door Anita van der Knijff, Marc Ruijs en Ruud van der Meer. De basis hiervoor vormt een beleidsmatige analyse - ondersteund door cijfermatige analyse - van relevante beleidsdocumenten van de gemeente Westland, Stadsgewest Haaglanden, provincie Zuid-Holland en de rijksoverheid. Namens de SHW hebben Peter Bouwman en Peter Weber dit proces begeleid. Het opiniestuk is verder zonder 'last of ruggespraak' met beleidsmakers of andere belanghebbenden tot stand gekomen.

Met dit opiniestuk beoogt de SHW - die overigens binnenkort haar activiteiten zal beëindigen - een bijdrage te leveren aan het politieke en maatschappelijke debat rondom de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland.

Prof.dr.ir. R.B.M. Huirne

Algemeen Directeur LEI Wageningen UR

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

De Stichting Herstructurering Glastuinbouw (SHW) heeft te kennen gegeven, nu zij op het punt staat haar activiteiten te beëindigen, nog eenmaal het politieke en maatschappelijke debat rondom de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland te willen aanzwengelen. In dit kader is LEI Wageningen UR gevraagd een beknopte cijfer- en beleidsmatige analyse uit te voeren van de glastuinbouw in het Westland en specifiek de gemeente Westland. Tevens is een casestudy gedaan voor het transformatiegebied De Westlandse Zoom. Op basis van deze analyses zijn in dit opiniestuk een aantal stellingen geformuleerd.

Stellingen

Met dit opiniestuk is een eerste aanzet gegeven voor het gewenste politieke en maatschappelijke debat door een aantal stellingen te formuleren en deze te bespreken. Stelling 1 kan worden beschouwd als een soort overkoepelende hoofdstelling, de andere stellingen gaan dieper in op een aantal onderliggende aspecten.

1. Het Westland is een veredelde Vinex-locatie.
2. Politieke ambities in diverse overheidslagen ten aanzien van de glastuinbouw lijken soms het karakter te hebben van lippendienst.
3. Voor de glastuinbouw in de gemeente Westland is het een voordeel dat Stadsgewest Haaglanden geen bevoegdheden meer heeft op het terrein van de ruimtelijke ordening.
4. De Wet Voorkeursrecht Gemeenten (Wvg) belemmert door haar lange termijn van vestiging het continuïteitsperspectief van de bedrijven, die door willen gaan.

In de stellingen klinkt telkens een bepaald spanningsveld door. Het spanningsveld tussen enerzijds beleidsvoornemens (ambities) en anderzijds beleidsrealisatie. Maar ook het spanningsveld tussen de belangen van verschillende overheden en verschillende ruimtevrage functies in het Westland. In dit rapport is een eerste aanzet voor een politiek en maatschappelijk debat gegeven door per stelling een aantal voor- en tegenargumenten te benoemen.

Bovengenoemde stellingen zijn geformuleerd met als achtergrond onderstaande cijfer- en beleidsmatige analyse, en een casestudy naar De Westlandse Zoom.

Cijfermatige analyse

Ruim de helft van de oppervlakte in de gemeente Westland wordt gebruikt voor agrarische doeleinden, met name glastuinbouw. Wel is de laatste jaren het agrarisch areaal afgenomen ten gunste van het bebouwde areaal (onder andere woningbouw). Zo is het aantal woningen toegenomen van 36.000 begin 2000 naar 39.300 begin 2007. Rekening houdend met het aantal nog gereed te komen woningen bedroeg het aantal woningen medio 2008 iets meer dan 40.000.

In totaal waren in 2008 bijna 7.500 bedrijven gevestigd in het Westland, waarvan ruim 1.000 gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven. Bijna 80% van de glastuinbouwbedrijven is 3 ha of kleiner. Het totale areaal glastuinbouw in de gemeente Westland bedroeg in 2008 2.400 ha. Vanaf 1990 is het areaal glastuinbouw in de gemeente Westland en de omliggende gemeenten Midden Delfland, Rijswijk en Den Haag met circa 900 ha gedaald.

Beleidsmatige analyse

Bepalend voor het beleid met betrekking tot de glastuinbouw en de woningbouw in de gemeente Westland zijn onder andere de gemeente Westland, het Stadsgebied Haaglanden en de provincie Zuid-Holland. Overigens heeft het stadsgebied officieel volgens de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) geen wettelijke taken/instrumenten meer, zoals in het verleden met de regionale structuurplannen.

De Westlandse glastuinbouw wordt door de verschillende overheden beschouwd als een belangrijke economische bedrijfstak. Daarom is het beleid op alle niveaus gericht op het behouden en versterken van het glastuinbouwcluster. Speerpunten hierbij zijn: herstructurering en verduurzaming.

Op provinciaal niveau wordt uitgegaan van het saldo-nulbeleid; handhaving van het areaal glas uit 2000, ofwel 5.800 ha. Afgelopen jaren is echter het areaal glas continu gedaald; tot circa 5.335 ha in 2007. Ook met de beoogde 280 ha glas in de Zuidplaspolder wordt de 5.800 ha niet gehaald.

Op Haaglanden-niveau wordt uitgegaan van een transformatieopgave van 1.000 ha glas in de periode 2001-2020, waarvan circa 450 ha tot 2007. Hierin is, mede op afspraak van de gemeente Westland, een eerder voorgenomen transformatie van 300 ha glas verdisconteerd.

In de betreffende transformatiegebieden moet de glastuinbouw wijken ten gunste van agrarische bedrijventerreinen, woningbouw en andere ruimtevragende functies. Zo wordt verwacht dat de komende jaren en vooral vanaf 2011 het gemiddeld aantal opgeleverde woningen per jaar in de gemeente Westland beduidend hoger zal zijn dan in voorgaande vijftien jaar (hierbij is geen rekening gehouden met effecten van de economische crisis). Deze toename is mogelijk

een afgeleide van het open woningmarktbeleid in Haaglanden, dat vanaf 2005 van kracht is.

Casestudy Westlandse Zoom

Een van de glastuinbouwgebieden die plaats moet maken voor woningbouw is De Westlandse Zoom. In 2001 is hiervoor een intentieverklaring getekend en de bestemmingsplannen voor de eerste fase zijn in 2005 vastgesteld. In 2005 is op vier deelgebieden de Wvg (Wet voorkeursrecht gemeenten) opgelegd. Overigens hadden in 2002 de gemeenteraden van Monster en Wateringen al besloten bepaalde percelen aan te wijzen waarop een aantal artikelen uit de Wvg van toepassing waren. Hiermee (oplegging Wvg) beoogt de gemeente prijsopdrijving te voorkomen. Echter, de betrokken ondernemers worden hierbij sterk beperkt in hun ondernemersvrijheden. Zo kan een ondernemer alleen zijn grond verkopen aan de gemeente, terwijl deze niet verplicht is tot directe aankoop wanneer dit niet in de planning van het bouwprogramma past. Bij langdurige Wvg-oplegging kan hierdoor de bedrijfscontinuïteit in gevaar komen. Gemeenten worden daarom aanbevolen terughoudend te zijn met dit instrument, zowel qua toepassing als periode van toepassing.

Het streven is om de bedrijven uit De Westlandse Zoom hervestigingsruimte te bieden binnen een straal van 60 km vanaf het Westland. Dit is tot op heden slechts gedeeltelijk gelukt. Tot 2006 hebben de bedrijven veelal een nieuwe locatie in het Westland gevonden, omdat andere bedrijven stopten of verkasten naar elders. Vanaf 2006 loopt de vraag naar ruimte uit het Westland niet synchroon met het aanbod in de hervestiginglocaties; sommige locaties zijn al vol en andere locaties moeten nog ontwikkeld worden. Belangrijke les die hieruit volgt, is dat de verschillende ruimtelijke ordeningsplannen van enerzijds transformatiegebieden en anderzijds hervestiginglocaties beter op elkaar afgestemd dienen te worden.

Ter afronding

Middels dit opiniestuk is een eerste voorzet gegeven voor een politiek en maatschappelijk debat over het belang en de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland. De stellingen bieden voldoende stof voor discussie. Echter, de stellingen zijn niet bedoeld om de verschillen tussen voor- en tegenstanders te versterken, maar dienen vooral beschouwd te worden als uitnodiging aan politiek, tuinbouwbedrijfsleven, maatschappelijke belangenorganisatie en inwoners van de gemeente Westland om met elkaar het debat aan te gaan. Echter, wanneer het enkel bij discussiëren blijft, wordt de stelling 'Het Westland is een veredelde Vinex-locatie' realiteit.

Summary

The Westland: greenhouse horticultural area or VINEX location?

Background and objective

Before it finally winds up its activities, *Stichting Herstructurering Westland* (SHW) wishes to revisit the political and social debate regarding the position of greenhouse horticulture in the municipality of Westland. In this framework, LEI Wageningen UR was asked to perform a brief statistical and policy analysis of greenhouse horticulture in Westland and specifically the municipality of Westland. A case study was also carried out for the transformation area, the Westlandse Zoom. These analyses form the basis for a number of theses formulated in this paper.

Theses

This opinion document is an initial impetus for the desired political and social debate by formulating and discussing a number of theses. Thesis 1 can be considered as a kind of all-embracing thesis, while the other theses study various underlying aspects in more depth.

1. The Westland is a glorified Vinex location.
2. Political ambitions at various government levels tend only to pay lip service to greenhouse horticulture.
3. Greenhouse horticulture in the municipality of Westland benefits from the fact that the metropolitan district of Haaglanden no longer has any spatial planning powers.
4. Due to its long term of establishment, the Municipalities (Preferential Rights) Act (Wvg) hinders the continuity prospects of the farms which wish to continue.

A certain tension is apparent in the theses: the tension between policy plans (ambitions) on the one hand and policy implementation on the other. But there is also the tension between the interests of various government authorities and functions requiring space in Westland. This report initiates this political and social debate by listing a number of pros and cons for each thesis.

The above theses are based on the following statistical and policy analysis and a case study into the Westlandse Zoom.

Statistical analysis

Over half the area of the municipality of Westland is used for agricultural purposes, in particular greenhouse horticulture. However, in recent years agricultural land has had to give way to construction (including housing). The number of houses increased from 36,000 at the start of 2000 to 39,300 at the start of 2007. Including the houses still to be completed, the total number of houses was slightly more than 40,000 in mid 2008.

In total, there were nearly 7,500 businesses in Westland in 2008, more than 1000 of which were specialised greenhouse horticultural holdings. Nearly 80% of the greenhouse horticultural holdings cover 3 hectares or less. The total acreage of greenhouse horticulture in the municipality of Westland was 2,400 hectares in 2008. Since 1990, the amount of land used for greenhouse horticulture in the municipality of Westland and the neighbouring municipalities of Midden Delfland, Rijswijk and The Hague has declined by 900 hectares.

Policy analysis

Decisive for policy relating to greenhouse horticulture and housing construction in the municipality of Westland are the municipality of Westland, the metropolitan district of Haaglanden and the province of South Holland. Incidentally, according to the Spatial Planning Act (Wro), the metropolitan district no longer has any legal powers/instruments, as it did in the past with the regional structure plans.

Greenhouse horticulture in the Westland is considered by government to be an important economic sector. Consequently, policy at all levels is focused on maintaining and strengthening the greenhouse horticultural cluster. Spearheads include restructuring and sustainability.

At provincial level, there is a balance-zero policy: maintaining the acreage used by greenhouse horticulture in 2000, i.e. 5,800 hectares. In recent years, however, the acreage has continued to fall, to around 5,335 hectares in 2007. Even the planned 280 hectares of greenhouse horticulture in the Zuidplaspolder will not achieve the desired 5,800 hectares.

At Haaglanden level, a transformation area is assumed of 1,000 hectares of greenhouse horticulture in the period 2001-2020, around 450 hectares of which was achieved before 2007. Partly through the mediation of the municipality of Westland, a previously planned transformation of 300 hectares greenhouse horticulture will be taken into account here.

In the defined transformation areas, greenhouse horticulture must give way to agricultural farmland, housing and other functions requiring space. It is therefore expected that in the next few years and particularly from 2011, the average number of houses built each year in the municipality of Westland will be signifi-

cantly higher than in the previous fifteen years (this does not take into account the effects of the economic crisis). This increase may be derived from the open housing market policy in Haaglanden, which has been in force since 2005.

Case study: Westlandse Zoom

One of the greenhouse horticultural areas required to give way to housing is the Westlandse Zoom. In 2001, a declaration of intent was signed and the zoning plans established for the first phase in 2005. In 2005, the Municipalities (Preferential Rights) Act (Wvg) was imposed in four sub areas. In fact, the municipal councils of Monster and Wateringen had already decided to designate certain plots of land to which a number of articles from the Wvg were applicable. By imposing the Wvg, the municipality wanted to prevent prices being forced upwards. However, the farmers involved are very restricted in their entrepreneurial freedoms. For example, a farmer can only sell his land to the municipality, although the municipality is not obliged to purchase the land if this does not fit into its construction programme. Long-term enforcement of the Wvg can thus endanger the continuity of the farm. Municipalities are therefore recommended to be cautious in their use of this instrument, both with respect to application and the period of application.

The aim is to offer farms from the Westlandse Zoom space to establish new farms within a radius of 60 km from the Westland. So far, this has only been partially successfully. Until 2006, the farms generally found a new location in the Westland because other farms had ceased their operations or moved elsewhere. Since 2006, the demand for space from the Westland has not matched the supply of resettlement locations; some locations are already full and other locations need to be developed. An important lesson to be learned from this is that there should be better alignment of the various spatial plans of transformation areas on the one hand and resettlement locations on the other.

In conclusion

This opinion document is an initial impetus for a political and social debate on the importance and position of greenhouse horticulture in the municipality of Westland. The theses provide sufficient matter for discussion. However, the theses are not intended to reinforce the differences between supporters and opponents. Instead they should be seen primarily as a challenge to politicians, the horticulture industry, civil-society organisations and residents of the municipality of Westland to enter into a debate with each other. However, if things are taken no further than the discussion phase, the thesis 'The Westland is a glorified Vinex location' will become reality.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Stichting Herstructurering Westland (SHW) heeft als doelstelling de reconstructie/herstructurering van het Westland aan te jagen/in beweging te brengen. Circa 15 jaar lang heeft de SHW hieraan een actieve bijdrage geleverd door onder andere belanghebbenden (tuinders, waterschappen, overheden enzovoort) met elkaar in contact te brengen. Inmiddels heeft de SHW besloten haar activiteiten te beëindigen, omdat het proces van herstructurering in het Westland goed op gang is gekomen. Dit neemt niet weg dat de ruimtelijke druk op het Westland steeds verder toeneemt, wat leidt tot ruimtelijke claims voor onder andere woningbouw, toerisme en niet-agrarische bedrijventerreinen.

Deze ontwikkelingen verontrusten de SHW en roept de vraag op: in hoeverre wordt er door de politiek - op alle niveaus - wel daadwaardelijk gekozen voor het behoud en het versterken van de glastuinbouw in het Westland? Met andere woorden, doet de overheid er wel alles aan om een krachtig en toekomstbestendig glastuinbouwcentrum te behouden? Of kunnen de politieke beloftes aan de tuinbouwsector niet waar worden gemaakt? Een wens van de SHW is om ter afronding van haar activiteiten deze vragen zo objectief mogelijk beantwoord te zien.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om door middel van een beleidsmatige analyse (en ondersteund door een cijfermatige analyse) de ontwikkelingen van de glastuinbouw in het Westland in het verleden, heden en toekomst in kaart te brengen. Deze analyse vormt de basis voor een opiniestuk over de positie van de glastuinbouw in het Westland, waarbij de focus ligt op de gemeente Westland.

1.3 Inkadering en afbakening

De focus van deze beleidsanalyse ligt op de gemeente Westland en specifiek de beleidsthema's glastuinbouw en wonen. Echter, het beleid van de gemeente Westland op deze twee thema's kan niet los gezien worden van het beleid van de buurgemeenten, het Stadsgewest Haaglanden, de provincie Zuid-Holland en

het rijk. De volgende beleidsnota's vormen daarom de basis van de beleidsanalyse: de *Visie Greenport Westland 2020* van de gemeente Westland (2005), het *Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020* (2002 en de herziening in 2008) van het Stadsgewest Haaglanden en het coalitieakkoord *Duurzaam denken, dynamisch doen* van de provincie Zuid-Holland (2007).

Hoewel deze drie beleidsnota's het meest relevant zijn, hebben uiteraard ook andere beleidnotities, bijvoorbeeld van de rijksoverheid, impact op het ruimtegebruik in de gemeente Westland. Dit geldt uiteraard ook voor beleid dat nog in ontwikkeling is. Hierbij kan bijvoorbeeld concreet gedacht worden aan het plan *Integrale Ontwikkeling Delflandse Kust* van de provincie Zuid Holland en de *Discussienota Kust*, die ook gevolgen kunnen hebben voor de positie van de glastuinbouw in het Westland. Overigens is de *Discussienota Kust* nog niet openbaar. Echter, dergelijke beleidsvoornemens en andere beleidnotities zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

1.4 Aanpak en leeswijzer

Gestart is met het cijfermatig in kaart brengen van de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente Westland (hoofdstuk 2). Aan de hand van data van het CBS zijn vanaf 2000 de ontwikkelingen in het grondgebruik, het aantal inwoners, het aantal woningen en het aantal bedrijven in kaart gebracht. Vervolgens is met behulp van de CBS-Landbouwteiling verder ingezoomd op de glastuinbouw. Vanaf 1990 is het areaal glastuinbouw, het aantal glastuinbouwbedrijven en de ontwikkeling in de bedrijfsgrootte in kaart gebracht.

In hoofdstuk 3 is voorafgaand aan de beleidsmatige analyse kort ingezoomd op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening. In de beleidsanalyse is nagegaan wat het beleid van de gemeente Westland, het Stadsgewest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland is met betrekking tot de beleidsthema's glastuinbouw en wonen, waarbij gelet is op overeenkomsten, verschillen, en tegenstrijdigheden. Ook zijn de verschillende beleidsvoornemens afgezet tegen de werkelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren (beleidsrealisatie).

In hoofdstuk 4 is ter illustratie van het spanningsveld tussen de beleidsthema's glastuinbouw en wonen de case 'Westlandse Zoom' uitgewerkt. Hierbij is ook ingegaan op de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) en wat de gevolgen hiervan zijn voor glastuinbouwbedrijven in een gebied waarop de Wvg is gelegd. Ter afronding van deze casestudie zijn een aantal lessen voor de toekomst opgetekend.

Het rapport is afgerond met een opiniërende slotbeschouwing (hoofdstuk 5). Met het oog op een maatschappelijke discussie is ervoor gekozen door dit te doen aan de hand van enkele stellingen.

2 De gemeente Westland in cijfers

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is ingegaan op ontwikkelingen in onder andere grondgebruik en aantal woningen in de gemeente Westland. Vervolgens komt de ontwikkeling van de glastuinbouw in de gemeente Westland aan bod. Tevens is een vergelijking gemaakt met de ontwikkeling van de glastuinbouw in Nederland. Cijfers die betrekking hebben op het jaar 2003 of daarvoor zijn sommaties van cijfers van individuele gemeenten die de gemeente Westland zijn gaan vormen; Naaldwijk, Monster, De Lier, 's-Gravenzande en Wateringen. Het economisch en sociaal belang van de sector glastuinbouw, zoals bijvoorbeeld voor de werkgelegenheid, is in deze beknopte analyse buiten beschouwing gelaten.

2.2 Kerncijfers algemeen

Bodemgebruik

In tabel 2.1 is het bodemgebruik in de gemeente Westland weergegeven in het jaar 2000 en 2003.¹ Ruim de helft van de oppervlakte in het Westland wordt gebruikt voor agrarische doeleinden. In de periode 2000-2003 is het agrarisch areaal circa 210 ha 4% afgenomen. Het bebouwde areaal is in dezelfde periode met bijna 200 ha gestegen, wat vooral ten koste gegaan is van het agrarisch areaal.

Aantal inwoners en aantal woningen

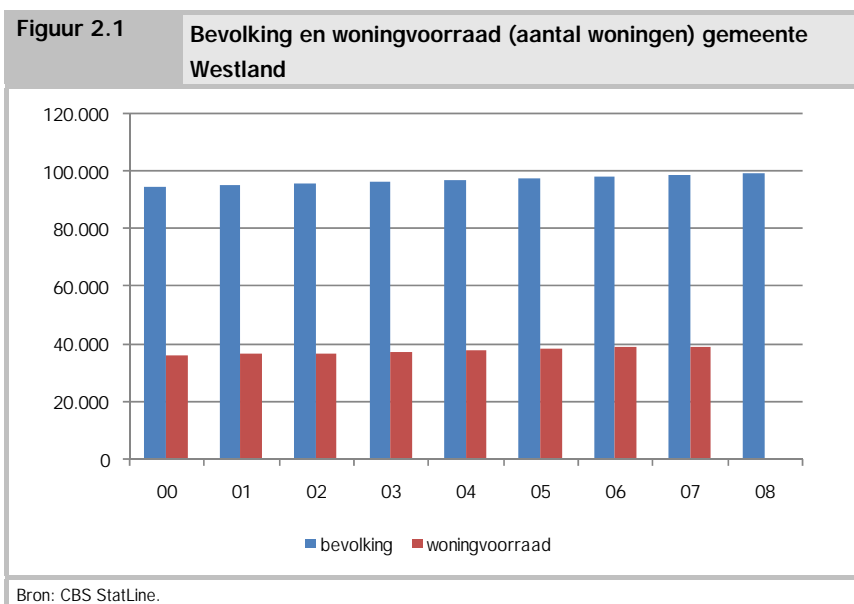
Het aantal inwoners van de gemeente Westland laat jaarlijks een toename zien (figuur 2.1). In het jaar 2000 lag het inwonertal op ongeveer 95.000 personen. In 2008 is dat toegenomen tot ruim 99.000. Om dit aantal inwoners te kunnen huisvesten is ook de woningvoorraad toegenomen. In 2000 waren er 36.000 woningen, in 2007 is dit opgelopen tot 39.300. Het aantal nog gereed te komen woningen bedroeg volgens het CBS eind 2007 769 woningen.² De woningvoorraad zou daarmee op meer dan 40.000 stuks uitkomen.

¹ Recentere cijfers over het bodemgebruik zijn niet beschikbaar.

² CBS: het aantal nieuwbouwwoningen waarvoor een bouwvergunning is verleend en die nog gereed moeten komen aan het einde van de verslagperiode. De bouw is of nog niet gestart of de bouw is in uitvoering.

Tabel 2.1		Bodemgebruik (ha) in gemeente Westland		
	2000	2003	mutatie (%)	
Bebouwd	1.544	1.739	13	
Recreatie	221	248	12	
Bos en open natuur	398	392	-2	
Water	1.076	1.093	2	
Agrarisch	4.790	4.578	-4	
Overig	412	391	-5	
Totaal	8.441	8.441		

Bron: CBS StatLine.

Aantal bedrijven

Volgens het CBS waren er in 2008 bijna 7.500 bedrijven gevestigd in de gemeente Westland. De grootste groep bedrijven wordt gevormd door de bedrijven uit de categorie landbouw, jacht en bosbouw namelijk 1.800 bedrijven. Dit is dus bijna een kwart van de bedrijven in de regio. Bedrijven uit de categorieën reparatie van consumentenartikelen, verhuur en handel in onroerend goed en bouwnijverheid zijn ook met tussen de 1.200 en 1.500 bedrijven actief in de gemeente Westland.

Cijfers met betrekking tot de periode voor 2007 zijn gebaseerd op andere definities en mogen daarom niet direct vergeleken worden met recente cijfers. Uit een analyse van de cijfers in de periode van 2000 tot 2006 blijkt dat het totale aantal bedrijven in de gemeente Westland is gestegen van 6.600 naar 7.000. Het aandeel van het aantal bedrijven in de categorie landbouw, jacht, bosbouw en visserij nam af van 37 naar 29%. Groeiende bedrijfstakken waren in deze periode: 'verhuur en zakelijke dienstverlening' en bouwnijverheid (CBS StatLine).

2.3 Kerncijfers glastuinbouw

Areaal en aantal bedrijven

Het areaal glastuinbouw in de gemeente Westland is sinds 1990 met 585 ha afgenomen (figuur 2.2). De potplantenteelt is uitgebreid, maar zowel de groente- als de snijbloemeteelt is met 33% gekrompen ten opzichte van 1990. Het aantal glastuinbouwbedrijven is in de genoemde periode meer dan gehalveerd. Het aantal gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven¹ bedraagt gedurende de jaren constant 99% van het totale aantal bedrijven met glastuinbouw.

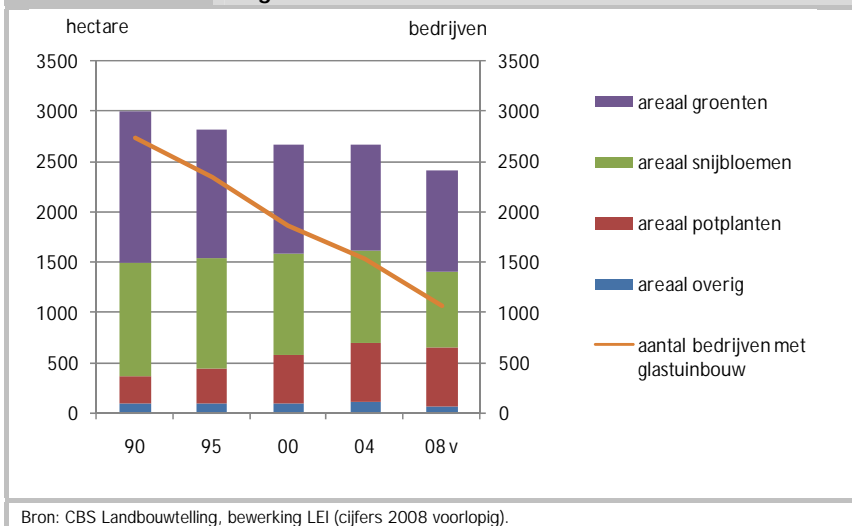
In 2004 nam het areaal glastuinbouw in de gemeente Westland toe ten opzichte van het jaar ervoor. Dit was vooral het gevolg van grenscorrecties tussen de gemeente Westland en de gemeente Midden Delfland ('glas voor gras') na de gemeentelijke herindeling in 2004 (Provincie Zuid-Holland, 2008).

In de omliggende gemeenten (Midden Delfland, Rijswijk, en Den Haag) nam in de periode 1990-2008 het totale areaal glastuinbouw met bijna 320 ha af. Hiermee komt de totale daling van het areaal glastuinbouw in het Westland uit op circa 900 ha.

¹ Op gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven is meer dan twee derde van de Nederlandse grootte-eenheden (nge's) van het bedrijf afkomstig uit de glastuinbouw.) De nge is een maatstaf voor de omvang van een bedrijf en staat voor een bedrag van € 1.420 brutostandaardsaldo (bss). Het bss wordt berekend door directe kosten (exclusief arbeid) van de opbrengsten af te trekken. Het aantal nge's wordt uitgedrukt per hectare teelt.

Figuur 2.2

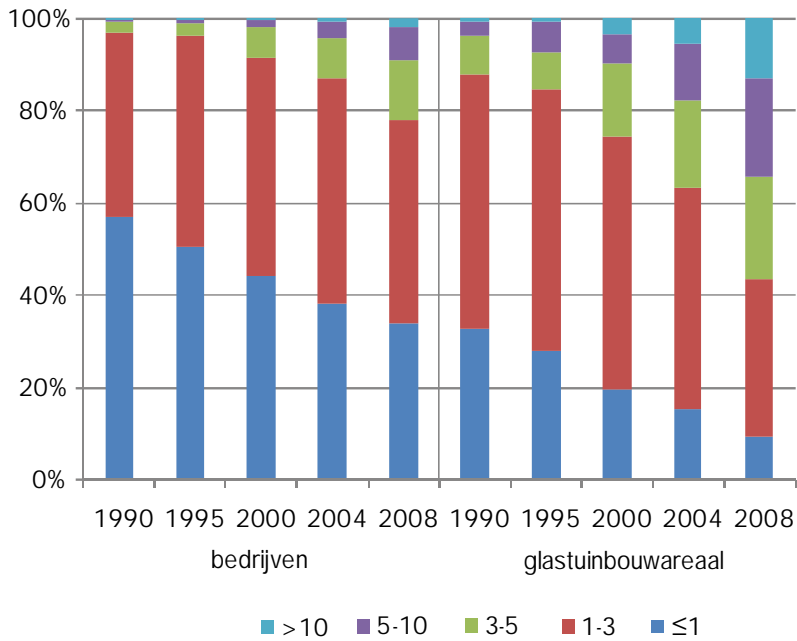
Areaal glastuinbouw per subsector en aantal bedrijven in de gemeente Westland

Schaalvergroting

Figuur 2.3 laat zowel de ontwikkeling van het aantal bedrijven met glastuinbouw als het areaal glastuinbouw zien in de gemeente Westland uitgesplitst naar grootteklassen. In 1990 waren er in de gemeente nog nauwelijks glastuinbouw-bedrijven groter dan 5 ha. Door de sterke schaalvergroting behoorde in 2008 bijna 10% van de bedrijven tot de groep bedrijven groter dan 5 ha. Het aantal bedrijven kleiner dan 1 ha heeft in de periode van 1990 tot 2008 een grote daling doorgemaakt. Deze kleine bedrijven hadden in 2008 nog ongeveer 10% van het areaal glastuinbouw in gebruik. In 2008 behoorde ruim een derde van het glastuinbouwareaal tot de bedrijven vanaf 5 ha. De hierboven geschetste ontwikkeling is vergelijkbaar met de ontwikkeling die de glastuinbouw nationaal heeft doorgemaakt (zie bijlage 1).

Figuur 2.3 Aantal bedrijven met glastuinbouw en areaal naar grootteklasse (ha) in de gemeente Westland

Bron: CBS Landbouwteiling, bewerking LEI (cijfers 2008 voorlopig).

3 De gemeente Westland in beleidsnota's

3.1 Inleiding

Bepalend voor het beleid met betrekking tot de glastuinbouw en de woningbouw in de gemeente Westland zijn onder andere de gemeente Westland, het Stads-gewest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland. Met behulp van de matrix uit bijlage 2, waarin kort het beleid van deze drie overheden is samengevat, is ingegaan op de overeenkomsten, verschillen, tegenstrijdigheden in het beleid plus de realisatie van het beleid in de afgelopen jaren. Zijdelings is er ook aandacht voor het proces waarop het beleid tot stand komt en de rollen van de verschil-lende overheden daarbij. In dat kader is eerst kort ingegaan op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro).

3.2 Wet ruimtelijke ordening

De nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) is op 1 juli 2008 in werking getreden. De nieuwe Wet voorziet in vereenvoudigde en snellere procedures, betere hand-having en duidelijker taakstellingen. Uitgangspunt is het motto van de *Nota Ruimte*: decentraal wat kan, centraal wat moet.

De Wro heeft nieuwe instrumenten met zich meegebracht, waarbij het totaal aantal instrumenten is gegroeid. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de belang-rijkste oude en nieuwe instrumenten. Vooral de provincie heeft diverse nieuwe instrumenten tot haar beschikking gekregen. Hiermee kan zij haar rol van con-troleur omvormen tot die van deelnemer binnen de ruimtelijke ordening (Berk-hout en Van Bruchem, 2008).

Uit het overzicht blijkt dat door de Wro geen wettelijke taken toegekend zijn aan Wgr-plusgebieden (Wet gemeenschappelijke regelingen), zoals het Stads-gewest Haaglanden. De voormalige Wro bood de Wgr-plusgebieden een belang-rijke positie door middel van onder andere regionale structuurplannen (paragraaf 3.3, 3.4 en bijlage 2). Uit de notitie *Het stadsgewest en de nieuwe Wet ruimte-lijke ordening* (Verkerk, 2009) blijkt echter dat het Stads-gewest Haaglanden het desondanks wenselijk acht dat zij in de toekomst een rol blijft vervullen op het terrein van de ruimtelijke ordening, onder andere via ruimtelijke planning. De vraag is echter of de gemeente Westland en het tuinbouwbedrijfsleven deze mening delen.

Tabel 3.1 Instrumenten voor ruimtelijke ordening in de oude en de nieuwe Wro			
Bestuursniveau	Oud	Nieuw	Juridisch karakter
Rijk	Planologische kernbeslissing (PKB)	Structuurvisie	Zelfbindend
	Rijksproject	Projectbesluit	Bindend
	Nimby/interventie	Aanwijzing	Bindend
		Algemene maatregel van bestuur (AMvB)	Bindend
Provincie	Streekplan	Structuurvisie	Zelfbindend
		Inpassingsplan	Bindend
		Provinciale ruimtelijke verordening	Bindend
		Projectbesluit	Bindend
		Aanwijzing	Bindend
Gemeente	Structuurplan	Structuurvisie	Zelfbindend
	Bestemmingsplan	Bestemmingsplan	Bindend
	Artikel 19-vrijstelling	Projectbesluit	Bindend
		Beheersverordening	Bindend

Bron: Kistenkas (2007).

3.3 Provincie Zuid-Holland

In het coalitieakkoord 2007-2011 van de provincie Zuid-Holland zijn de greenports, naast bio- en lifesciences, water- en deltatechnologie, transport en logistiek, aangemerkt als een van de stuwende, beeldbepalende clusters van de provincie (bijlage 2). Het concrete beleid met betrekking tot de drie Greenports is uitgewerkt in het 'Actieprogramma Greenports Zuid-Holland (2008). Enkele actiepunten hieruit met betrekking tot het ruimtelijk beleid voor de primaire glastuinbouw zijn:

1. herstructurering en integrale gebiedsontwikkeling;
2. saneren verspreide glastuinbouw;
3. verkennen nieuwe glastuinbouwlocaties;
4. heroverwegen transformatiegebieden.

Actiepunten 3 en 4 moeten gezien worden in het licht van de zogenaamde saldo-nulbenadering. Het saldo-nulbeleid dateert uit 2000 en is in het coalitieak-

koord 2007-2011 opnieuw bekrachtigd (box 1). Uit de glastuinbouwmonitor van de provincie zelf blijkt echter dat van het saldo-nulbeleid in de praktijk tot op heden weinig terecht is gekomen. Vanaf 2002 is de netto oppervlakte glas minder dan 5.800 ha en is in de loop van de jaren continu gedaald tot circa 5.335 ha in 2007 (Provincie Zuid-Holland, 2008b). Ook met de 280 ha glas die in de Zuidplaspolder gereserveerd is voor onder andere uit het Westland uit te plaatsen bedrijven, wordt de 5.800 ha niet behaald. Sterker nog, verwacht wordt dat het areaal in 2011 gedaald is tot ongeveer 5.150 ha (Provincie Zuid-Holland, 2008).

Box 1

Saldo nul

In 2000 is gekozen om een bovengrens van het teeltareaal te hanteren die gelijk was aan het teeltareaal op dat moment (5.800 ha). Vanuit economisch oogpunt is later besloten om deze hoeveelheid ook als ondergrens te beschouwen: het behoud van genoeg kritische massa (teeltareaal) binnen de Greenports om te voorkomen dat het centrum van de Greenports naar elders schuift.

Bron: Actieprogramma Greenports Zuid-Holland (Provincie Zuid-Holland, 2008).

In reactie hierop worden bepaalde transformatiegebieden in heroverweging genomen en wordt een verkenning uitgevoerd naar nieuwe glastuinbouwlocaties. Deze transformatiegebieden liggen overigens allemaal buiten de grenzen van de gemeente Westland. Bij het verkennen van nieuwe locaties wordt zowel binnen als buiten de provinciegrenzen gekeken. Binnen het Zuid-Hollandse heeft de provincie haar oog laten vallen op Oostflakkee en Kaag en Braassem (Provincie Zuid-Holland, 2009). Mogelijke locaties buiten Zuid-Holland zijn: Rijsenhout (220 ha), Dinteloord (250 ha) en andere locaties in de Greenport-as: Wieringermeer - Aalsmeer - Bollenstreek - Westland/Oostland - West-Brabant - Terneuzen (Provincie Zuid-Holland, 2008a).

Gezien bovenstaande kunnen vraagtekens geplaatst worden bij het realiteitsgehalte van het saldo-nulbeleid voor de primaire glastuinbouw (en het totale cluster) in de provincie Zuid-Holland sec en in de gemeente Westland in het bijzonder.

Quote 1

'Bovendien doen we een uiterste poging, om gegeven de schaarse ruimte in Zuid-Holland nog één keer een duurzame glaslocatie te onderzoeken met betreffende gemeente, de sector en maatschappelijke organisaties'

Asje van Dijk, 3 december 2008, www.zuid-holland.nl

Box 2**Groene Hart zit glastuinbouwgebied in de weg**

Of er in de Kaag en Braassem vanaf 2015 een nieuw grootschalig glastuinbouwgebied van netto 400 ha kan komen, hangt vooral af van de vraag hoe betrokken partijen omgaan met het feit dat zo'n locatie het Groene Hart aantast. Dat bleek gisteren tijdens een informatie avond in Roelofarendsveen. Onderzoeksbureau Royal Haskoning gaf daar uitleg over het op 27 maart gestarte onderzoek naar de mogelijke geschiktheid van Kaag en Braassem als nieuwe grootschalige glastuinbouwlocatie.

Uit de eerste voorlopige onderzoeksresultaten blijkt dat er in de Polder Vierambacht, de Vriezekoopse Polder en de Wassenaarse Polder voldoende ruimte beschikbaar is om netto 400 ha glas te herbergen. De Veense Polder en de Polder Oudendijk zijn te krap voor zo'n locatie.

Grootste obstakel voor de ontwikkeling van een nieuwe glastuinbouwlocatie in Kaag en Braassem is het Groene Hart. Ook worden veel gebieden binnen de gemeente op termijn uitgeroepen tot Provinciaal Landschap. Daarnaast is het huidige wegennet niet berekend op de komst van meer glastuinbouw.

Bron: *Vakblad voor de Bloemisterij* (10 juni 2009).

3.4 Stadsgewest Haaglanden

Voor het Stadsgewest Haaglanden is de Greenport Westland/Oostland één van de economische pijlers voor de regio (bijlage 2). Desondanks is een aanzienlijk areaal glas bestempeld tot transformatiegebied. Het Regionaal Structuurplan Haaglanden (RSP) gaat uit van ongeveer 1.000 ha in Haaglanden in de periode 2001-2020, waarvan circa 450 ha tot 2007. Ten opzichte van het vorige RSP transformeert Haaglanden minder glas, en blijft 300 ha meer duurzaam glas behouden. Het gaat daarbij onder meer om de kustzone (Noordlandse Polder, Waalblok, Slaperdijk), het gebied waar in het Integraal Ontwikkelingsplan Westland (IOPW) het duinmeer was voorzien (Lange Stucken) en Nieuwe Tuinen bij de Lier (Stadsgewest Haaglanden, 2008a).

Wanneer de nieuwe transformatieopgave afgezet wordt tegen de areaalcijfers uit hoofdstuk 2 levert dit het volgende beeld op. In de gemeente Westland en in de omliggende buurgemeenten Rijswijk, Den Haag en Midden Delfland is in de periode 2000-2008 het totale areaal glas met ongeveer 620 ha gedaald,¹ tegenover een transformatieopgave van 450 ha voor geheel Haaglanden in periode 2001-2007. Omdat allerlei factoren van invloed zijn op de areaalontwikke-

¹ In deze cijfers is dus geen rekening gehouden met areaalontwikkelingen in gemeenten, zoals Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, die ook onderdeel uitmaken van het stadsgewest Haaglanden.

ling in bepaalde regio's is het moeilijk om aan de hand van bovenstaande cijfers conclusies te trekken over de voortgang van het transformatiebeleid. Echter, op basis van expertkennis van het gebied kan gesteld worden dat het transformatieproces voortvarender is opgepakt dan feitelijk is overeengekomen in de beleidsplannen.

Het behoud van deze eerder vermelde 300 ha glas kan (geheel) op het conto van de gemeente Westland worden geschreven, aangezien zij dit zwaar bevochten heeft nadat de gemeente tot het inzicht was gekomen dat een tweede economische pijler (toerisme) niet realistisch is. Andere gemeenten, waaronder Delft, Zoetermeer en Den Haag, zijn daarentegen kritisch ten aanzien van verdere ruimteclaim voor glas, zo blijkt uit de *Nota van Uitgangspunten voor de herziening van het Regionaal Structuurplan* (Stadsgewest Haaglanden, 2006). Met de herziening van RSP heeft het Stadsgewest Haaglanden al met al een stempel weten te zetten op het ruimtelijk ordeningsbeleid voor de komende jaren, waaronder voor de glastuinbouw. De vraag is echter welke rol in de toekomst nog weggelegd is voor het Stadsgewest Haaglanden (paragraaf 3.2).

3.5 Gemeente Westland

Glastuinbouw

In de *Visie Greenport Westland 2020* heeft de gemeente Westland als strategische koers gekozen voor versterking van het glastuinbouwcomplex in al haar verscheidenheid. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat binnen het cluster een verschuiving zal plaatsvinden; de primaire productie gaat naar verwachting een wat minder grote plaats innemen en agrogerelateerde bedrijven zullen in belang toenemen (bijlage 2). Andere strategische doelen zijn: het verstevigen van dorpskernen en voldoen aan de woningbehoefte.

Voor de periode 2004-2020 wordt uitgegaan van een transformatieopgave van 500 tot 550 ha. Hiervan is reeds 250 ha gerealiseerd in de afgelopen vijf jaar (Van de Ven, 2009). Voor de lange termijn (na 2020) wordt ervan uitgegaan dat als gevolg van toenemende concurrentie van andere ruimtevragende functies het areaal glas verder zal afnemen (box 3). De vraag die hierbij gesteld kan worden, is of de gemeente Westland hiermee indirect toch niet het signaal af geeft dat de primaire glastuinbouw (in de toekomst) genoeg moet nemen met een lagere plaats op het prioriteitenlijstje van de gemeente ten gunste van andere ruimtevragende functies, zoals wonen en recreatie & toerisme.

Box 3**Toekomstige locaties**

De toekomst van het glas ligt volgens ons ook zuidwaarts. Onder meer op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden zien wij in principe grote mogelijkheden voor uitbreiding van de glastuinbouw.

Bron: *Visie Greenport Westland 2020* (2005).

Woningenopgave versus realisatie

De *Woningbouwmonitor* (2008) geeft inzage in ontwikkeling in de woningbouw binnen de gemeente Westland. De Westlandse woningvoorraad nam in de periode 2004-2008 toe van 37.625 naar 39.360 woningen. Op basis van de huidige plannen zal de woningvoorraad groeien tot circa 48.000 woningen in 2021. Ofwel een stijging van 28% ten opzichte van 2004.

In de jaren 2004-2007 zijn netto 1.375 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad. De gemiddelde nettotoename per jaar bedroeg 434 woningen. Dit is iets lager dan het gemiddelde over de periode 1995-2003 in de vijf voormalige gemeenten samen, namelijk 464 woningen. De oorzaak hiervan ligt met name bij de toegenomen woningonttrekkingen; gemiddeld 133 woningen per jaar. Het bouwtempo lag in de jaren 2004-2007 op hetzelfde niveau als in de voorgaande tien jaar in de vijf voormalige gemeenten. Wel wordt op basis van de huidige plannen verwacht dat het aantal op te leveren woningen de komende jaren, vooral vanaf 2011, zal stijgen ten opzichte van het gemiddelde in de afgelopen jaren (hierbij is geen rekening gehouden met de effecten van de economische crisis).

In vergelijking met het aantal te bouwen woningen, zoals dat is opgenomen in het uitvoeringsprogramma *Visie Greenport Westland 2020* ligt de plancapaciteit circa 350 woningen lager. In relatieve zin betekent dit dat 97% van het uitvoeringsprogramma in concrete woningbouwplannen is opgenomen. Daarentegen ligt de plancapaciteit op uitbreidingslocaties circa 700 woningen hoger dan in het uitvoeringsprogramma *Visie Greenport Westland 2020* staat aangegeven.

Op basis van de laatste Primosprognose heeft de gemeente Westland tot 2020 circa 1.900 minder woningen nodig dan vermeld in de *Visie Greenport Westland*; geen 6.500 maar 4.600 woningen netto (Van de Ven, 2009). Hoe deze getallen zich verhouden en wat de relevantie daarvan is in relatie tot het openwoningmarkt beleid in Haaglanden is onduidelijk (box 4).

Woningmarkt in breder perspectief

Tot slot van deze paragraaf ter illustratie een tweetal tekstboxen, waaruit blijkt dat de ontwikkelingen in de woningmarkt en glastuinbouw in de gemeente Westland niet los gezien kunnen worden van de ontwikkelingen in de overige gemeenten in het Stadsgewest Haaglanden c.q. de provincie Zuid-Holland.

In de *Visie Greenport Westland 2020* (2005) geeft de gemeente Westland aan de strategische keuze gemaakt te hebben om haar woningbouwprogramma te enten op de lokale behoefte. Echter, er is wel degelijk sprake van een open woningmarkt in Haaglanden (box 4). Anderzijds is er ook duidelijk een link met de Zuidplaspolder (box 5).

Box 4

Open woningmarkt in Haaglanden

De gemeente Westland kent een behoorlijke druk op de woningmarkt. De vraag naar woningen is momenteel groter dan het aanbod. Dit geldt voor zowel de huur- als de koopsector. Het Westland heeft de afgelopen decennia een werend woonbeleid gekend. Dit werende woonbeleid is voornamelijk van toepassing geweest op het vrijkomen van woningen in de sociale huursector. Het Rijk heeft in de Huisvestingswet opgenomen het recht van vrije vestiging in een open woningmarkt. Mede op basis hiervan hebben de provincie en het Stadsgewest Haaglanden besloten over te gaan tot een open woningmarkt in Haaglanden. Als deelnemende gemeente in Haaglanden, zal de gemeente Westland uitvoering geven aan de vastgestelde huisvestingsverordening Haaglanden 2005.

Bron: *Nota Beleidskader Wonen* (2005).

Box 5

Concurrerende woningbouw in de Zuidplaspolder

De ambitie om koopkrachtige vraag te bundelen in de bestaande steden maakt het onwenselijk dat in de omgeving van Haaglanden tegelijkertijd concurrerende woonmilieus worden gebouwd. Het Stadsgewest waarschuwt daarom voor grootschalige ontwikkeling van woningen in de Zuidplaspolder als deze concurreren met de woningmarkt in Haaglanden. Dit gaat ten koste van de dynamiek en concurrentiepositie van Haaglanden. Het heeft de voorkeur dit gebied - naast groene ontwikkelingen als toegangspoort naar het Groene Hart - te benutten voor de groei van de Greenport Westland-Oostland en het verplaatsen van bedrijven uit Haaglanden die op Zuidvleugelniveau functioneren, als de beoogde transformatie van Haaglandse bedrijventerreinen dat wenselijk maakt. Op langere termijn (na 2020/2030) zou de Zuidplaspolder gekoppeld aan een verdere groei van de ruimtelijke samenhang in de Zuidvleugel - als daar dan behoefte aan bestaat - kunnen functioneren als ontwikkellocatie voor grondgebonden groene woonmilieus.

Bron: *Regionaal Structuurplan Haaglanden* (2008).

4 Case 'De Westlandse Zoom'

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat glastuinbouw en wonen twee belangrijke beleidsthema's zijn voor de gemeente Westland. In dit hoofdstuk is aan de hand van de case 'De Westlandse Zoom' het spanningsveld tussen beide beleidsthema's geïllustreerd. Aangezien de gemeente Westland hierbij ook de Wvg (Wet voorkeursrecht gemeenten) heeft ingezet, is eerst kort stilgestaan bij de werking van dit instrument inclusief de gevolgen hiervan voor individuele tuinders. Ter afsluiting is op basis van deze casestudie een aantal aanbevelingen/lessen voor de toekomst geformuleerd.

4.2 Wet voorkeursrecht gemeenten

De Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) verschaft gemeenten een instrument om het eerste recht van koop te verkrijgen op gronden die van bestemming veranderen. Sinds een aantal jaren is de Wvg ook van toepassing op glastuinbouwpercelen die van functie zullen veranderen (transformeren). Wanneer een ondernemer in een Wvg-gebied zijn grond wil verkopen, kan hij dit alleen te koop aanbieden aan de gemeente zolang de Wvg op de gronden rust. De grond kan dus niet meer vrij ter verkoop aangeboden worden aan derden. Met het opleggen van de Wvg beogen gemeenten prijsopdriving te voorkomen. Immers projectontwikkelaars wordt de mogelijkheid ontnomen om voortijdig gronden van ondernemers te verwerven enkel met het oog op mogelijke waardevermeerdering ten gevolge van functieverandering van de gronden.

Uiteraard heeft de Wvg ook consequenties voor de ondernemers in desbetreffend gebied. In de praktijk zijn de volgende situaties denkbaar:

1. De ondernemer biedt zijn grond zelfstandig te koop aan de gemeente én de gemeente heeft nog geen wervingsactie lopen, maar is wel bereid de grond te kopen.

In dit geval zal de gemeente veelal enkel bereid zijn de agrarische waarde te betalen. Immers het principe van eerste recht van koop is gebaseerd op 'werkelijke waarde' (marktconforme prijzen). In de praktijk komt dit erop neer

dat de prijzen dicht in de buurt liggen van de grondprijzen voor glastuinbouwpercelen.

2. De ondernemer biedt zijn grond zelfstandig te koop aan de gemeente én de gemeente heeft nog geen wervingsactie lopen en is niet bereid de grond te kopen.

De gemeente heeft niet de verplichting de gronden direct aan te kopen, als dat bijvoorbeeld niet in de planning van het woningbouwprogramma valt. In dat geval heeft de ondernemer veelal geen andere keuze dan op de huidige locatie te blijven zitten. Investerings in het bedrijf worden veelal achterwege gelaten, omdat onduidelijk is op welke termijn de gemeente de gronden wil verwerven. Gevolg hiervan is dat het bedrijf in ontwikkeling gaat achter lopen en de bedrijfswaarde op den duur ook afneemt. Vanwege deze financieel ongunstige ontwikkeling en het feit dat de termijn tussen het opleggen van de Wvg en de daadwerkelijk verwerving door de gemeente vele jaren in beslag kan nemen, wordt het voor ondernemers steeds moeilijker een doorstart te maken op een nieuwe locatie. In feite bloeden bedrijven hierdoor als het ware dood.

3. De gemeente verwerft actief de gronden van de ondernemer voor de nieuwe functie.

Voor ondernemers die wachten op uitkoop door de gemeente kan de situatie relatief gunstig, maar ook zeer ongunstig uitpakken. In het eerste geval is sprake als de gemeente vrij snel na oplegging van de Wvg tot verwerving overgaat. Behalve de agrarische grondprijs vindt dan ook schadeloosstelling plaats voor inkomens- en vermogensschade (conform de onteigeningswet). Het tweede geval treedt op als de gemeente pas in een laat stadium van de functieverandering tot verwerving overgaat. In dat geval geldt min of meer dezelfde situatie als vermeld onder punt 2. Door het achterblijven van ontwikkelingen (onder andere schaalvergroting) en innovaties op het bedrijf daalt de bedrijfswaarde sterk. Hierdoor blijft de vergoeding voor de grond en het bedrijf beperkt; hooguit de grondprijs van de glastuinbouwpercelen.

In z'n algemeenheid kan gesteld worden dat het opleggen van de Wvg het ontwikkelingsproces van bedrijven belemmert, omdat niet duidelijk is wanneer de gemeente tot verwerving overgaat (box 6). In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van termijnen die worden gehanteerd in het kader van de Wvg. In de praktijk betekent dit dat 'bedrijven op slot gaan'. Dit leidt tot de volgende stel-

ling: 'De Wvg belemmert door haar lange termijn van vestiging het continuïteitsperspectief van de bedrijven, die door willen gaan' (hoofdstuk 5).

Box 6 **Tuinders 'aan eind van Latijn'**

De tuinders in het luxueuze nieuwbouwproject De Westlandse Zoom zijn 'aan het einde van hun Latijn'. Dat zegt Peter Weber, de voorzitter van de belangenvereniging Westlandse Zoom. Hij vertegenwoordigt 21 tuinders die al sinds 2002 in afwachting zijn van het opkopen van hun bedrijf door de gemeente Westland. Om speculatie tegen te gaan is er de Wet voorkeursrecht gemeenten (Wvg) van toepassing. Dat wil zeggen dat de gemeente het eerste recht van koop heeft.

De tuinders horen verhalen dat het nog jaren duurt alvorens hun land wordt aangekocht. De afspraak was dat dit uiterlijk in 2008 zou zijn gebeurd. Door de Wvg is investeren in de toekomst zinloos en verouderen de bedrijven.

Bron: *Algemeen Dagblad, Editie Westland* (15 mei 2009).

4.3 De Westlandse Zoom

Convenant De Westlandse Zoom

In 2001 is door de (voormalige) gemeenten Den Haag, Monster en Wateringen de intentieverklaring *De Westlandse Zoom* ondertekend. Deze is bekrachtigd in het *Regionaal Structuurplan Haaglanden* (2002) en de *Herziening Streekplan Zuid-Holland West* (2002). De plannen zijn verder uitgewerkt in het *Convenant De Westlandse Zoom* (2003). Dit plan omvat het ontwikkelen van luxe woningbouw in het groen voor de Haagse internationale woningmarkt. De woningbouwopgave (ruim 200 woningen tot 2010 en in totaal 4.000 tot 2020) zal ten koste gaan van 150-200 ha nettoglasareaal op de grens van Den Haag, Monster en Wateringen. In het plan wordt ervan uitgegaan dat ter compensatie eenzelfde hoeveelheid hervestigingsruimte in de provincie Zuid-Holland wordt gezocht binnen een straal van 60 km tot het Westland. Hierbij wordt uitgegaan van een 'werkvoorraad' van 50 ha nettoglas per jaar.

Tijdspad

Het bouwprogramma 1e fase De Westlandse Zoom start - ondanks de vraag naar luxe woningen - later dan gepland (2004). De bestemmingsplannen voor 1e-faselocaties (op Haags grondgebied) worden in 2005 vastgesteld. De 2e fase van de woningbouw De Westlandse Zoom gaat automatisch door, tenzij op de afgesproken evaluatiemomenten (in ieder geval 2005, 2010 en 2015) onvol-

doende hervestigingruimte beschikbaar is of onvoldoende vraag naar dure woningen is (overigens is het begrip 'onvoldoende' niet duidelijk gedefinieerd). Op die momenten kan gemeente Westland overwegen om het convenant tussentijds op te zeggen (zie ook beleidsvoornemens versus beleidsrealisatie). Bij de eerste evaluatie van het Convenant De Westlandse Zoom eind 2005 is echter besloten vanwege de achtergebleven voortgang in het ontwikkelingsproces het besluit over de 2e fase te verschuiven naar 2008. Voorzover bekend is deze beslissing stilzwijgend vooruitgeschoven.

Wvg

Op 6 april 2005 is het voorstel voor oplegging van de Wvg op vier deelgebieden van De Westlandse Zoom (Westmade, Holle Watering, Poeldijk Westhof en Poeldijk Centrum) gepubliceerd in de *Staatscourant* en in het *Hele Westland* (informatiekanaal voor de gemeente Westland). Op 30 augustus 2005 heeft de raad van de gemeente Westland in een besloten vergadering het hiervoor genoemde voorstel aangenomen en is daarmee van kracht geworden. Overigens hadden in 2002 de gemeenteraden van Monster en Wateringen al besloten op grond van artikel 2 de Wvg-percelen in de Holle Watering/Groene pad aan te wijzen waarop de artikelen 10-24, 26 en 27 Wvg van toepassing zijn.

Beleidsvoornemens versus beleidsrealisatie

Tot 2006 is de ruimtevraag van Haagse en Westlandse bedrijven uit De Westlandse Zoom grotendeels binnen het Westland ingevuld. De mogelijkheid hiertoe was er mede omdat grotere bedrijven verkasten naar buiten het Westland (doorschuifeffect) en andere bedrijven stopten. Kortom, hervestigingruimte binnen Zuid-Holland, onder andere B3-hoek, is niet nodig gebleken. Dit komt ook omdat er geen sprake is geweest van actieve werving van de gemeente Westland in De Westlandse Zoom (achterlopend woningbouwprogramma), waardoor er geen vraag naar ruimte is geïnitieerd.

Echter, vanaf 2006 loopt de ruimtevraag vanuit De Westlandse Zoom niet synchroon met het aanbod vanuit de hervestiginglocaties. Sommige locaties zijn al vol (onder andere B3-hoek) en andere locaties (onder andere Zuidplaspolder) moeten nog tot ontwikkeling komen. Bovendien hebben de bedrijven uit De Westlandse Zoom geen voorrang bij toewijzing van ruimte in hervestiginglocaties/nieuwe locaties. Overigens is dit in andere sectoren veelal beter/wel geregeld; denk hierbij aan transformatie van huurwoningen en bedrijventerreinen. De afgesproken werkvoorraad (50 ha nettoglas per jaar) heeft hierdoor nauwelijks of geen betekenis, en vooral een symbolisch karakter. Daarnaast is de ontwikke-

ling van nieuwe glastuinbouwlocaties binnen een straal van 60 km in de provincie onvoldoende gecommuniceerd naar de Westlandse bedrijven.

In het Convenant De Westlandse Zoom waren geen afspraken gemaakt over de monitoring van de ruimtevrage van de bedrijven. Hierdoor hadden onder andere gemeentelijke overheden onvoldoende zicht op de ruimtevrage van bedrijven in De Westlandse Zoom voor de korte en lange termijn. Bij de evaluatie van het Convenant in 2005 is daarom afgesproken dat de ruimtevrage en ruimteaanbod voortaan beter in beeld moeten worden gebracht.

De gemeente Westland valt in strikte zin niets te verwijten, dat bedrijven in De Westlandse Zoom geen aanspraak konden doen op ruimte elders in Zuid-Holland. In het RSP Haaglanden, Herziening Streekplan Zuid-Holland West en het Convenant Westlandse Zoom zijn daarover afspraken gemaakt over hervestigingruimte. Wel kan worden geconcludeerd dat in de plannen onvoldoende waarborgen zijn ingebouwd, dat bedrijven in De Westlandse Zoom (en transformatiegebieden in het algemeen) daadwerkelijk konden meedingen of voorrang hadden bij de toewijzing van ruimte elders in Zuid-Holland. Het aanbod van beschikbare hervestigingruimte is daarnaast onvoldoende helder en transparant naar de bedrijven in De Westlandse Zoom gecommuniceerd. (Stuurgroep Westlandse Zoom, 2005).

Lessen voor de toekomst

Op basis van de case 'De Westlandse Zoom' kunnen de volgende aanbevelingen gedaan worden cq de volgende lessen worden getrokken:

- bij transformatie van glastuinbouwlocaties dient de Wvg kortdurend (2-3 jaar) te zijn, opdat bedrijfsontwikkelingen niet worden belemmerd. De gemeente dient zich daarvan nadrukkelijk bewust te zijn ingeval een Wvg wordt genomen;
- het verdient aanbeveling bij aanvang van een transformatieproces de (ontwikkelingen van de) ruimtevrage van bedrijven op korte en lange termijn te monitoren;
- de transformatie dient afgestemd te worden op de aanwezigheid van daadwerkelijk voor de die verplaatsers beschikbare ruimte, in het bijzonder het synchroon lopen daarvan. Stel daarvoor een loket beschikbaar waarop vrage en aanbod bij elkaar kunnen komen, maar creëer geen nieuw loket;
- bedrijven in transformatiegebieden dienen bij voorkeur voorrang te krijgen bij de toewijzing van nieuwe glastuinbouwlocaties, analoog aan de transformaties van huurwoningen en bedrijven terreinen;
- het ontwikkelen van alternatieve grootschalige glastuinbouwlocaties als overloopgebied vergt een lange planperiode, vooral wanneer veel partijen be-

trokken (willen) zijn. Dit wordt nog eens versterkt als de ambities op een hoog niveau worden gelegd. Houd daarom de planontwikkeling voor nieuwe glastuinbouwlocaties realistisch qua tijdsplanning en ambitieniveau.

5 Discussie en opinie

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn naar aanleiding van de cijfermatige en beleidsmatige analyse, in voorgaande hoofdstukken, een aantal stellingen geformuleerd. De eerste stelling kan worden beschouwd als een soort overkoepelende hoofdstelling, de andere stellingen gaan dieper in op een aantal onderliggende aspecten. Bij alle stellingen is een aantal voor- en tegenargumenten weergegeven. Het lijstje van argumenten is bij lange na niet volledig. Hiervoor is bewust gekozen. Met deze 'voors en tegens' wordt een eerste aanzet gegeven voor een politiek en maatschappelijk debat.

5.2 Stellingen

Stelling 1 Het Westland is een veredelde Vinex-locatie

Van oudsher heeft de glastuinbouw een belangrijke positie ingenomen in het (de gemeente) Westland. Mede hierdoor heeft het cluster bestaande uit primaire productiebedrijven, maar ook toeleverende, verwerkende en dienstverlenende bedrijven kunnen floreren en is daarmee uitgegroeid tot een belangrijke motor van de Westlandse economie. De bekende econoom Porter heeft zelfs ooit het Nederlandse glastuinbouwcluster als voorbeeld aangehaald van een goed functionerend cluster. Echter, door toenemende ruimtelijke druk/ruimtelijke claims van andere functies heeft de primaire glastuinbouw de laatste jaren flink aan ruimte ingeleverd (hoofdstuk 2) en ook voor de komende jaren (tot 2020) ligt er nog een behoorlijke transformatieopgave (hoofdstuk 3). Hoewel deze ruimte deels beschikbaar is gekomen/zal komen voor agrogerelateerde bedrijventerreinen, is/wordt wel degelijk areaal glastuinbouw opgegeven voor andere functies, waaronder wonen. Bekend voorbeeld hiervan is De Westlandse Zoom (hoofdstuk 4).

Doordat het areaal glastuinbouw steeds verder afneemt, komt de centrumfunctie/het cluster steeds verder onder druk te staan. Dit roept een aantal vragen op: in hoeverre wordt er door de politiek - op alle niveaus - wel daadwerkelijk gekozen voor het behoud en het versterken van de glastuinbouw in het Westland? Met andere woorden doet de overheid er wel alles aan om een kracht-

tig en toekomstbestendig glastuinbouwcentrum te behouden? Op deze vraag wordt verder ingegaan bij stelling 2. Een andere vraag is of er wellicht een minimumteeltareaal vast te stellen is voor een florerende en duurzaam cluster (Greenport) in termen van people, planet en profit.

Uit een recente studie blijkt dat een kritische ondergrens voor teeltareaal niet eenvoudig te onderbouwen is. De omvang van het minimumteeltareaal hangt immers af van het functioneren van de handel en distributie, de ambities en afspraken tussen overheden en bedrijfsleven en ontwikkelingen buiten de Greenports, zowel binnen als buiten Nederland. Daarom wordt aanbevolen in de discussie en politieke besluitvorming niet te veel de nadruk te leggen op het teeltareaal; de waarde als indicator voor de kracht en de vitaliteit van de Greenports is daarvoor te beperkt (Ruijs et al., 2009). Dit neemt niet weg dat ook bij de ontwikkeling van langetermijnvisies, zoals bijvoorbeeld de Greenportvisie 2040, het belangrijk is om te zorgen voor een ruimtelijke verankering. Immers, de ruimte in Zuid-Holland, specifiek het Westland, is nu al schaars. Gegeven het feit dat de glastuinbouw de belangrijkste economische pijler voor de gemeente Westland is, dient deze pijler ook leidend/richtinggevend te zijn voor het ruimtelijk ordeningsbeleid voor de toekomst. Daarvoor is bovenal een duidelijke stellingname van de verschillende Greenportpartijen noodzakelijk. In dit kader verdient het aanbeveling een transformatietoets te ontwikkelen, waarbij een afweging wordt gemaakt of een voorgestelde transformatie verantwoord is in relatie tot het behoud van een krachtig glastuinbouwcentrum.

Stelling 2 Politieke ambities in diverse overheidslagen ten aanzien van de glastuinbouw lijken soms het karakter te hebben van lippendienst

Uit de beknopte beleidsanalyse blijkt dat de gemeente Westland, het Stadsgeest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland het in ieder geval op één punt unaniem met elkaar eens zijn, namelijk dat de Westlandse glastuinbouw een belangrijke economische motor is voor de regio. Gezien het grote economisch belang is het niet verbazingwekkend dat de verschillende overheden allen de ambitie hebben om het glastuinbouwcluster in de toekomst te behouden en te versterken. Twee gemeenschappelijke beleidslijnen om deze ambitie te realiseren zijn: herstructurering en verduurzaming van de glastuinbouw.

Accentverschillen in het beleid zijn er uiteraard ook. Dit hangt deels samen met het verschil in positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland. Zo vormt de glastuinbouw *het* economische cluster voor de gemeente Westland. Stadsgeest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland onderscheiden daarentegen meerdere economische pijlers/stuwende beeldbepalende clusters; Haag-

landen (regerings- en VN-stad Den Haag, kenniscluster Delft, greenport Westland/Oostland, kust) en provincie Zuid-Holland (greenports, bio- en lifesciences, water- en delatetechnologie, transport en logistiek).

Ondanks de gezamenlijke ambitie om te streven naar behoud en versterking van het glastuinbouwcluster wordt zowel in de Greenportvisie van de gemeente Westland als het RSP van Stadsgewest Haaglanden ingezet op transformatie van glastuinbouwgebieden naar onder andere woningbouwlocaties op de korte termijn (tot 2010 en tot 2020). Opvallend is ook de visie van de gemeente Westland op de periode na 2020: 'De toekomst van het glas ligt volgens ons zuidwaarts, onder meer op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden.' Met deze zinsnede geeft de gemeente Westland toch een signaal af en lijkt de gemeente zelf de deur (wijd) open te zetten voor verplaatsing van de glastuinbouw van het Westland naar zuidelijkere locaties. Dit roept de vraag op: hoe verhoudt dit zich met strategische koers, namelijk versterking van het glastuinbouwcomplex in al haar verscheidenheid? Deze vraag is ook letterlijk gesteld door een groot aantal partijen, waaronder het Rijk, de provincie Zuid-Holland, de Kamer van Koophandel, VNO/NCW en LTO, aan het Stadsgewest Haaglanden bij de herziening van het RSP. Opvallend is dat zowel overheid als bedrijfsleven vraagtekens plaatst bij deze beoogde transformatie.

In het coalitieakkoord van de provincie Zuid-Holland is geen transformatieopgave opgenomen. De provincie heeft daarentegen gekozen voor de zogenaamde saldo-nulbenadering. Echter, uit de cijfers en beleidsmatige analyse is naar voren gekomen dat het saldo-nulbeleid tot op heden in de praktijk niet gefunctioneerd heeft en ook voor de nabije toekomst lijkt deze beleidslijn lastig te realiseren. Daarom kunnen er vraagtekens geplaatst worden bij de betekenis van het saldo-nulbeleid voor de glastuinbouwsector in de provincie Zuid-Holland en specifiek de gemeente Westland.

Kortom, uit de beleidsanalyse blijkt dat een aantal beleidsvoornemens/beleidslijnen veelbelovend zijn voor de glastuinbouw. Echter, de uitvoering in de praktijk is regelmatig weerbarstiger. Anderzijds moet niet de ogen gesloten worden voor een aantal beleidslijnen die haaks staan op het beleid ten aanzien van de glastuinbouw. Daarnaast lijkt de inkt van bepaalde beleidsnotities soms nog nauwelijks opgedroogd en is men amper begonnen met de uitvoering of er worden alweer nieuwe luchtballonnetjes opgelaten en nieuwe discussienota's (bijvoorbeeld de nog niet openbare discussienota Kust) opgesteld, die (mogelijk) de belangen van de glastuinbouw verder kunnen schaden.

Stelling 3 Voor de glastuinbouw in de gemeente Westland is het een voordeel dat Stadsgewest Haaglanden geen bevoegdheden meer heeft op het terrein van de ruimtelijke ordening

Met het van kracht gaan van de nieuwe Wro juli 2008 heeft het Stadsgewest Haaglanden formeel geen wettelijke bevoegdheden meer op het terrein van ruimtelijke ordening. Duidelijk is in ieder geval dat het Stadsgewest Haaglanden zich hier niet zomaar bij neer wil leggen en ook in de toekomst graag een rol wil blijven spelen (hoofdstuk 3). De vraag is echter of de schaal van het stadsgewest niet te klein is om de bovenregionale betekenis van het Westlandse glastuinbouwcomplex in ruimtelijke afwegingen voldoende recht te doen? Dit pleit voor de stelling dat de gemeente Westland niet moet accepteren dat het stadsgewest op het gebied van ruimtelijke ordening een 'coördinerende' rol wil blijven spelen in het overleg met de provincie Zuid-Holland.

Hoewel onduidelijk is of het stadsgewest in de toekomst überhaupt nog een rol speelt in het geheel, is het een feit dat het stadsgewest met de herziening van het RSP in april 2008 nog wel haar stempel op het ruimtelijk beleid voor de komende jaren heeft weten te zetten. Overigens pakt dit voor de primaire glastuinbouw op korte termijn niet nadelig. Denk hierbij aan het feit dat in het herziene RSP een voorgenomen transformatie van 300 ha glas is teruggedraaid. Anderzijds is er op lange termijn sprake van blijvende ruimtedruk en blijft het beleid van het stadsgewest (en de provincie) op andere onderdelen wel degelijk op gespannen voet staan met de belangen van de glastuinbouw in de gemeente Westland. Illustratief in dit kader is het woningbouwbeleid. Zo heeft de gemeente Westland aangegeven haar woningbouwprogramma te willen enten op de lokale behoefte, maar de gemeente is verplicht mee te werken aan het van bovenaf opgelegde open woningmarktbeleid binnen Haaglanden.

Samenvattend, het is en blijft een feit dat de verschillende gemeenten die samen het stadsgewest vormen (en andere gemeenten binnen de provincie Zuid-Holland) het belang van de glastuinbouw voor de regio duidelijk verschillend waarderen. Zo staan met name Den Haag, Delft en Zoetermeer kritisch tegenover verdere ruimteclaims voor glas. Hoewel dit in beleidsnotities niet altijd even expliciet naar voren komt, is dit wel zeker het geval bij discussies tussen politici voorafgaand aan de tot standkoming van nieuw ruimtelijk orderingsbeleid. Aan de gemeente Westland de uitdaging om ervoor te waken dat de glastuinbouw in het Westland de dupe wordt van politieke koehandel. Met het oog daarop zou de gemeente Westland zich mogelijk nog wat duidelijker en nadrukkelijker kunnen weren in het bestuurlijk krachtenveld met de buurgemeenten, het Stadsgewest Haaglanden en de provincie Zuid-Holland.

Stelling 4 De Wvg belemmert door haar lange termijn van vestiging het continuïteitsperspectief van de bedrijven die door willen gaan

Door de Wvg kan de gemeente haar transformatieopgave weten te realiseren, zonder dat andere partijen grondposities kunnen innemen (met als gevolg een zekere prijsopdrijving). De praktijk laat zien dat de tijdsduur van Wvg-trajecten kunnen oplopen tot tien jaar. Gedurende deze termijn worden ondernemers in transformatiegebieden beperkt in hun bedrijfsontwikkeling, met achteruitgang als resultaat. Hierdoor zijn bedrijven niet altijd meer in staat later een doorstart elders te maken. De bedrijfsontwikkeling wordt als het ware op slot gezet (ook wel uitrookbeleid genoemd). In de vestigingstermijn van de Wvg zou daarom meer rekening gehouden moeten worden met de belangen van de ondernemers dan alleen die van de ontwikkelingsmaatschappij van het transformatiegebied. Vanuit dit oogpunt en de gedachte dat de gemeente de belangen van haar ingezetenen dient te beschermen wordt de gemeente Westland opgeroepen kritisch te zijn met het opleggen van de Wvg in zijn algemeenheid en in het bijzonder van de tijdsperiode.

Ter afronding

Middels bovenstaande stellingen is een eerste voorzet geven voor een politiek en maatschappelijk debat over het belang en de positie van de glastuinbouw in de gemeente Westland. De stellingen bieden voldoende stof voor discussie en dienen vooral beschouwd te worden als een uitnodiging aan politiek, tuinbouw-bedrijfsleven, maatschappelijke belangenorganisatie en inwoners van de gemeente Westland om met elkaar het debat aan te gaan. Echter, wanneer het enkel bij discussiëren blijft, wordt de stelling 'Het Westland is een veredelde Vinex-locatie' realiteit.

Literatuur en websites

'Tuinders aan eind van Latijn'. In: *Algemeen Dagblad, Editie Westland*, 15 mei 2009.

Berkhout, P. en C. van Bruchem (red.), *Landbouw-Economisch Bericht 2008*. Rapport 2008-029. LEI, Den Haag, 2008.

Convenant Westlandse Zoom. Gemeenten Den Haag, Monster en Wateringen, Stadsgewest Haaglanden en Provincie Zuid-Holland, 2003.

Gemeente Westland. *Visie Greenport Westland 2020*. Westland, 2005.

Gemeente Westland. *Nota Beleidskader Wonen*. Westland, 28 juni 2005.

Gemeente Westland. *Woningbouwmonitor 2004-2020*. Westland, april 2008.

Intentieverklaring Westlandse Zoom. Gemeenten Den Haag, Monster en Wateringen, IOPW, Provincie Zuid-Holland en Stadsgewest Haaglanden, 2001.

Kistenkas, F.H. 'Landschap en natuur onder nieuwe Wro'. In: *Landschap* 24:3, 2007.

Provincie Zuid-Holland. *Duurzaam denken, dynamisch doen*. Coalitieakkoord 2007-2011. Den Haag, 2007.

Provincie Zuid-Holland. *Actieprogramma Greenports Zuid-Holland*. Den Haag, 8 april 2008 (a).

Provincie Zuid-Holland. *Monitor glastuinbouw Zuid-Holland 2008*, Den Haag, 25 november 2008 (b).

Provincie Zuid-Holland. *Versnelling sanering verspreid glas en verkenning compensatiegebieden glastuinbouw*. Voordracht aan Provinciale Staten van Gedeputeerde Staten. Den Haag, 28 januari 2009.

Ruijs, M., A. van der Knijff, J. Bremmer en B. Janssen, *Indicatoren voor de Kracht van de Greenports in Zuid-Holland*. Samenvatting 09-013, LEI Wageningen UR, Den Haag, 2009.

Stadsgewest Haaglanden. *Regionaal Structuurplan Haaglanden. Haaglanden, groene schakel in de Randstad*. Den Haag, 20 februari 2002.

Stadsgewest Haaglanden. *Nota van Uitgangspunten voor de herziening van het Regionaal Structuurplan*. Den Haag, 22 februari 2006.

Stadsgewest Haaglanden. *Ontwerp Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020. Sterk in internationale netwerken van bestuur, technologie, agrobiologie en toerisme*. Nota van Beantwoording en Wijziging. Den Haag, 5 maart 2008.

Stadsgewest Haaglanden. *Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020. Sterk in internationale netwerken van bestuur, technologie, agrobiologie en toerisme. Visie*. Haaglanden, 16 april 2008.

Stuurgroep Stadsgewest Haaglanden. *Evaluatie Convenant Westlandse Zoom; Voorstel Stuurgroep Haaglanden d.d. 4 november 2005*.

'Groene Hart zit glastuinbouwgebied in de weg'. In: *Vakblad voor de Bloemisterij*, 10 juni 2009.

Ven., Antoon van de. *Evaluatie Greenportvisie*. Raadspresentatie Gemeente Westland, 23 juni 2009.

Verkerk, G.A.A. *Het Stadsgewest en de nieuwe Wet ruimtelijke ordening*. Notitie voor vergadering Dagelijks Bestuur Stadsgewest Haaglanden d.d. 4 februari 2009, Den Haag, 23 januari 2009.

Websites

www.agroadviesburo.nl

www.dewestlandsezoom.nl

www.gemeentewestland.nl

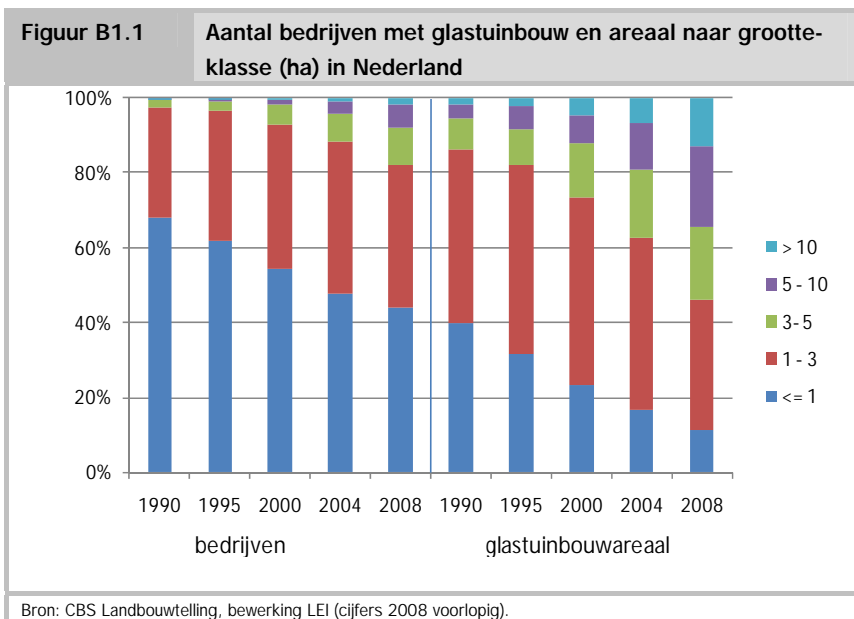
www.haaglanden.nl

www.volmar.nl

www.zuid-holland.nl

Bijlage 1

Glastuinbouw Nederland

Bijlage 2

Matrix beleidsnotities

Beleidsnota	Visie Greenport Westland 2020
Niveau	Gemeente Westland
Tijdperiode	2005-2020
Vaststelling	26-4-2005
Beleidsuitgangspunten & Beleidsopgaven	
Algemeen gemeente Westland	
<p>Met de <i>Visie Greenport Westland 2020</i> wil de gemeente Westland de toekomst tegemoet treden. Een gemeente waar mensen graag willen wonen en werken, ondernemen en recreëren. De <i>Visie Greenport Westland 2020</i> beschrijft het gewenste ruimtelijk toekomstbeeld en de veranderingen die de komende vijftien jaar nodig zijn om dat te bereiken. Als strategische koers kiezen wij daarom voor versterking van het glastuinbouwcomplex in al haar verscheidenheid. Strategische doelen zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - versterken van de glastuinbouwcluster; - versterken van de dorpskernen; - voldoen aan de woningbehoefte. <p>De visie bevat richtinggevende uitspraken over hoe de gemeente haar rol ziet ten aanzien van het glastuinbouwcomplex en andere ruimtevragers. De visie is geen star kader. Op veranderingen zal tijdig worden ingespeeld. Indien het in het belang van Westland nodig is, leidt de visie in sommige gevallen tot accentverschuivingen en/of herziening van eerdere keuzes in de vigerende ruimtelijke plannen. De visie vormt als het ware de ruimtelijke kapstok waaraan de verschillende plannen in de toekomst worden opgehangen.</p>	

Glastuinbouw

De glastuinbouw vormt voor de middellange termijn (2020) de beste garantie voor de verdere economische en maatschappelijke ontwikkeling van Westland. Voor Westland staat behoud en versterking van de gehele glastuinbouwcluster voorop waarbij er geen elementen uit de Westlandse cluster mogen verdwijnen.

Ambitie 2020

De omvangrijke herstructurering van oude glastuinbouwgebieden moet slagen.

- Duurzame glasgebieden moeten zo veel mogelijk behouden blijven.
- Ruimte moet geboden worden aan tuinbouwgerelateerde bedrijvigheid.
- Verduurzaming van het complex zal verder gestalte moeten krijgen.
- Meervoudig ruimtegebruik is zeer gewenst.
- Het niveau van kennis en innovatie dient verder versterkt te worden.

Eindbeeld 2020

De Greenport Westland is in het jaar 2020 tot volle wasdom gekomen waarbij het zwaartepunt van de glastuinbouwcluster nog steeds in Westland is gelegen. De aangewezen duurzame glastuinbouwgebieden in Westland zijn intact gebleven. Transformatie van glas voor andere functies zoals wonen, infrastructuur, water en groen is uitgevoerd in de daarvoor aangewezen gebieden. Er is een grote slag gemaakt met de herstructurering van verouderde glastuinbouwgebieden. Herstructurering, maar ook autonome groei en transformatie van glastuinbouwgebieden, heeft ertoe geleid dat uitplaatsingslocaties voor tuinders zijn ingericht. De opvanglocaties B-driehoek en Zuidplaspolder zijn niet voldoende groot gebleken. De overheden zijn tot de conclusie gekomen om uitplaatsingslocaties vooral te zoeken op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden. De realisatie van de Landbouwtontwikkelingsgebieden (LOG's) binnen Nederland, die plaats zouden moeten gaan bieden aan tuinders als gevolg van schaalvergroting en herstructurering, is slechts gedeeltelijk geslaagd.

Eén van de belangrijkste veranderingen die zich binnen de glastuinbouwcluster heeft voorgedaan is een verschuiving van het zwaartepunt in de cluster zelf. De primaire productie is een wat minder grote plaats gaan innemen in de Westlandse cluster. Agro-gerelateerde

bedrijvigheid, voorafgaand en volgend op het primaire productieproces, zijn belangrijker geworden. Kennis, innovatie en logistiek hebben ook gezien vanuit internationaal perspectief nog verder aan betekenis gewonnen.

Litwerking

Het glas dat in het Streekplan als duurzaam (blijvend) glas is aangemerkt dient zo veel mogelijk behouden te blijven. Op sommige plekken, waarbij wij vooral denken aan de kust, kan er in tegenstelling tot de huidige vigerende ruimtelijke plannen duurzaam glas behouden blijven. In totaal gaat het daarbij om ongeveer 300 ha. Dit zijn de gebieden Noordlandse Polder, Waalblok, Slaperdijk en het gebied waar in het Integraal Ontwikkelingsplan Westland het duimmeer was voorzien (Lange Stukken). Het glas in de op de streekplankaart aangegeven transformatiegebieden langs het Zwethkanaal, Pettendijk en Nieuwe Tuinen in De Lier kan in principe tot 2020 blijven functioneren. Transformatie kan hier op de lange termijn nog wel aan de orde zijn in verband met mogelijke aanleg van infrastructuur. Enkele locaties blijven aangewezen als potentiële transformatiegebieden om tijdig in te kunnen spelen op nieuwe omstandigheden. Dit zijn de Rolpaal, Hoogeland en de locatie op de hoek van Erasmusweg en Wippolderlaan in Wateringen. In totaal gaat het daarbij om circa 100 ha glas. Het aanwezige glas in het gebied Molensloot Oost in De Lier kan getransformeerd worden tot woningbouw. Het glas in de op de streekplankaart aangegeven transformatiegebieden bij Monster en 's-Gravenzande maakt onderdeel uit van het zoekgebied voor wonen. Het aanwezige glas kan daar in principe omgevoerd worden tot duurzaam glas indien de woningbouwopgaaf elders in het zoekgebied wordt gevonden. De afname van het totale glasareaal in Westland in de periode 2004-2020 schatten wij globaal in op ongeveer 500 tot 550

ha:

- 50 ha ten behoeve van zoeklocatie voor 1.500 woningen;
- 50 ha ten behoeve van zoeklocatie waterberging;
- 200 ha als gevolg van Westlandse Zoom;
- 200 ha als gevolg van realisatie woningbouwlocaties, bedrijventerreinen, infrastructuur. Dit is inclusief de gebieden welke momenteel al in ontwikkeling zijn zoals Honderdland, Woerdblok, Trade Parc Westland 2 enzovoort.

Wonen

Ambitie

Behoud en versterking van de waardering voor woning en woonomgeving in Westland en de bouw van woningen conform de lokale behoefte.

Strategische keuzes

- Het ruimtelijk realiseren van een woningbouwprogramma geënt op de lokale behoefte.
- Het realiseren van woningbouwlocaties volgens het vigerend ruimtelijk beleid.
- Verdichting in de kernen met een onderscheid tussen de kernen.
- Zoeklocaties vinden voor de benodigde aanvullende woningbouw.

Eindbeeld 2020

In totaal worden 10.500 gebouwd, exclusief De Westlandse Zoom. De woningen verschijnen voor een deel op bestaande uitleglocaties (4.500) en voor een deel via verdichting in de kernen (4.500). Voor het resterende deel van 1.500 woningen is een zoekgebied aangewezen op de halve cirkel tussen Naaldwijk, 's-Gravenzande en Monster.

Uitwerking

Op basis van de Primosprognose, de Regionale Woonvisie Haaglanden en de Woonvisie Westland is voor de gemeente Westland een netto uitbreidingsvraag van 8.500 woningen berekend voor de lokale behoefte tussen 2004 en 2020. In de kernen wordt een vervangingsopgave verwacht voor circa 2.000 bouw- of woontechnisch verouderde woningen. Hiermee komt de totale bruto bouwopgave op 10.500 woningen exclusief De Westlandse Zoom. Daar bovenop zullen voor de woonmilieus met een internationaal georiënteerde aantrekkingskracht binnen De Westlandse Zoom tot 2010 nog eens circa 1.200 woningen gerealiseerd worden. Met de te ontwikkelen woningbouwlocaties tijdens de 1e fase van De Westlandse Zoom is rekening gehouden. Een tussenevaluatie van De Westlandse Zoom zal in 2005 plaatsvinden.

Voor de realisatie van sociale woningbouw gelden de afspraken binnen het Stadsgewest Haaglanden.

Woningvoorraad per 1 januari 2004	37.820
Woningbouwopgave Greenport	10.500
Vervangingsopgave Greenport	-2.000
Westlandse Zoom 1e fase tot 2010	1.210
Prognose woningvoorraad 2020	47.530

Doorkijk na 2020

Op lange termijn (na 2020) zal in de gemeente het areaal glas verder afnemen als gevolg van de toenemende concurrentie van andere ruimtevragende functies. Daarvoor moeten oplossingen gevonden worden. De toekomst van het glas ligt volgens ons ook zuidwaarts. Onder meer op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden zien wij in principe grote mogelijkheden voor uitbreiding van de glastuinbouw.

Beleidsnota	Coalitieakkoord 2007-2011
Niveau	Provincie Zuid-Holland
Tijdsperiode	2007-2011
Vaststelling	25-4-2007
Beleidsuitgangspunten & Beleidsopgaven	
<p>Algemeen Zuid-Holland</p> <p>Motto 'Duurzaam denken, dynamisch doen'. Iedereen moet aangenaam kunnen wonen, werken en recreëren in Zuid-Holland, nu en in de toekomst. Een duurzame en dynamische provincie is het uitgangspunt van het coalitieakkoord 2007-2011. Ingezet wordt op de volgende vier hoofdoopgaven'</p> <ul style="list-style-type: none"> - een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving; - integrale bereikbaarheid; - duurzame economische ontwikkeling; - maatschappelijke participatie. <p>Binnen deze hoofdoopgaven worden vijf offensieven gestart, namelijk: duurzaamheid-, groen-, bereikbaarheids-, economisch - en jeugdoffensief.</p> <p>Op de uitvoering van de volgende grote integrale gebiedsontwikkelingsprojecten zet de provincie haar prioriteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zuidplaspolder; - As Leiden-Katwijk; - Integrale Ontwikkeling Delft en Schiedam; - Oude Rijnzonde; - Project Mainport Rotterdam; - Kustontwikkeling. 	

Specifiek Greenports

Versterken van de kenniseconomie is noodzakelijk voor het ruimtelijk, economisch, ecologisch en sociaal evenwicht. Er wordt een scherpere focus aangebracht op vier stuwende beeldbepalende clusters: greenports, bio- en lifesciences, water- en deltatechnologie, transport en logistiek.

De Greenportvisie zet in op de innovatieve kracht en de verduurzaming van de tuinbouwsector, zal worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma waarin de rollen, het instrumentarium en de wijze van samenwerking van de provincie met andere partners nadrukkelijk benoemd wordt.

Glastuinbouw

Behoud van 5.800 ha nettoteeltareaal voor glastuinbouw. Wij dragen het college op bij substantiële daling hiervan (veroorzaakt door samentrekking en functieveranderingen) compensatiegebieden, bij voorkeur in de glastuinbouwconcentratiegebieden, aan te wijzen om het teeltareaal op peil te houden. Nieuwe kascomplexen moeten volledig duurzaam ontwikkeld worden.

Bedrijventerreinen en glastuinbouw moeten beter worden ingepast in het landschap. Te denken valt onder andere aan locaties in de Oude Rijnzone, Rechter Maasoever en de snelwegzones A12, A15, A20. Decentrale plannen worden daartoe mede beoordeeld op landschappelijke inpassing en beeldkwaliteit.

De Zuidplaspolder wordt als eenheid ontwikkeld van verrommeld gebied tot aantrekkelijk woon-, werk- en recreatielandschap. In de zuidelijke, laagst gelegen delen is plaats voor natuurontwikkeling. Dorpse en landelijke milieus vinden een plek bij bestaande dorpen en in het middengebied. In het noordelijke deel komen glastuinbouw en bedrijventerreinen tot ontwikkeling, direct ontsloten door de A12.

Wonen

Groei van de woningproductie van 16.000 naar 20.000 in 2012, gemiddeld 18.000 per jaar.

Een zo hoog mogelijk percentage woningbouw in het binnenstedelijk gebied.

Woningbouwverlichting langs openbaarvervoersknooppunten.

Voldoende sociale woningbouw: 30% van de gedifferentieerde nieuwbouw voor de sociale sector met aandacht voor doorstroming en differentiatie van woningen net boven dit segment.

Bijdragen aan het tot stand komen van gedegen regionale woonvisies, waarbij aandacht besteed wordt aan de woonwensen van specifieke doelgroepen als senioren en starters. De regio's gaan daarbij voor hun woningbouwproductie uit van de saldo-nul benadering. Tevens zal in de regionale woonvisies aandacht besteed moeten worden aan de leefbaarheid van kleine kernen, de ruimte voor bedrijvigheid en de leefomgevingskwaliteit van steden en dorpen met betrekking tot stedelijke verdichting.

Opnemen van het uitgangspunt 30% sociale woningbouw, waarbij vooral aandacht wordt geschonken aan de categorie echt betaalbare woningen in de regio, in de nieuw op te stellen verordening op basis van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening. Inzetten van de beschikbare financiële instrumentaria (BLS en ISV) om 30% sociale woningbouw in de regio te stimuleren.

Beleidsnota	Regionaal Structuurplan Haaglanden
Niveau	Stadsgewest Haaglanden
Tijdperiode	2008-2020 inclusief doorlooptijd tot 2030
Vaststelling	16-4-2008
Beleidsuitgangspunten & Beleidsopgaven	
Visie en ambitie	
<p>Het Regionaal Structuurplan bouwt voort op de sterke punten van de regio: de economische specialisaties; de mooie landschappen en de kwaliteit van leven. Concreet betekent dit dat het ruimtelijk beleid de komende periode ten dienste staat van de drie hoofddoelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een internationaal concurrerende regio; - een goed functionerend regionaal stedelijk netwerk; - goede kwaliteit van de woon- en leefomgeving. <p><i>De top 10 van Haaglanden 2008-2012.</i></p> <p>Om het ontwikkelingsbeeld 2030 dichterbij te brengen zijn de voor de periode 2008-2012 volgende beleidsacties noodzakelijk:</p> <p>Drie gebiedsontwikkelingen voor een sterke Randstad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. internationale Stad: Internationale Zone/World Forum Den Haag; 2. internationale Stad: Binckhorst Den Haag; 3. kennis, innovatie en technologie: Technologisch Innovatief Complex Delft. <p>Zeven dragende projecten voor een concurrerende Zuidvleugel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Greenport Westland-Oostland; 2. toerisme, recreatie en leisure; 3. klimaatbestendige en klimaatneutrale regio. 	

4. Duurzame mobiliteit
5. Regionale groenstructuur
6. Herstructurering en intensiever gebruik van stedelijke wijken
7. Herstructurering en intensiever gebruik van bedrijventerreinen

Glastuinbouw

De Greenport moet zich verder kunnen ontwikkelen als mondiaal knooppunt in de agrologistiek waar innovatie en duurzaamheid worden gecombineerd, met voldoende ruimte voor teelt en productie.

Het areaal duurzaam glas krijgt in het RSP een beschermde status om voldoende ruimte voor innovatieve bedrijven, productiebedrijven en andere niet op een bedrijventerrein thuishorende bedrijfsvormen in deze sector te verzekeren en de gewenste kwaliteitsverbetering op het gebied van klimaatbestendigheid, herstructurering en sanering van verspreid glas te kunnen bereiken. Hiertoe is het duurzaam glas in het RSP opgenomen als structurend element. Zo blijft in Haaglanden voldoende ruimte bestaan voor een sterk Groenportcluster.

In de periode 2001-2020 transformeert in Haaglanden ongeveer 1.000 ha 'glastuinbouw naar andere functies, zoals woningbouw, bedrijventerreinen, water en groen waarvan circa 450 ha tot 2007. Het areaal glas dat in Haaglanden transformeert is op basis van eerder vastgesteld beleid. Het nieuwe Regionaal Structuurplan zorgt niet voor aanvullende transformatieopgaven. Integendeel: ten opzichte van het vorige Regionaal Structuurplan transformeert in Haaglanden minder glas in Westland en Pijnacker-Nootdorp. In deze voorgenoemen transformatieopgave is het economische belang van de Greenport zorgvuldig meegewogen. In de toekomst dient dit belang een cruciaal afwegingspunt te blijven bij de verdeling van de toekomstige ruimte in Haaglanden.

De Greenport heeft binnen bereik van het Westland-Oostland ruimte nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen. Ook voor een goede voortgang van het transformatie proces staat voorop dat ruimte moet worden gevonden om het glas dat verloren is gegaan te compenseren. De saldo-nulbenadering bewaakt de nauwe samenhang tussen de groenportactiviteiten binnen het glasdistrict van Zuid-Holland en is bedoeld om een minimumareaal voor de glastuinbouw te reserveren op Zuid-Hollands grondgebied. Concreet houdt het in dat als glastuinbouwgebied wordt opgeofferd, dat elders gecompenseerd dient te worden binnen Zuid-Hollands grondgebied. In de Zuidplaspolder al 280 ha voor glas gereserveerd, waarvan 200 ha voor elders uit te plaatsen bedrijven. Dit areaal moet binnen Zuid-Holland worden uitgebreid. Daarnaast liggen er op termijn kansen om de ontwikkeling van de glastuinbouw in het westen van Noord-Brabant te benutten voor

de concurrentiekracht van de Greenport mits de bereikbaarheid verbetert.

Het kunnen benutten van de ontwikkelingskracht van de Greenport vereist perfecte verbindingen. De realisatie van de A4-corridor, met een betrouwbare doorstroming via de Beneluxtunnel, verbetert de verbindingen tussen de Greenport en de beide mainports. Om een vlotte en veilige toegang tot de internationale netwerken te bewerkstelligen zijn diverse verbeteringen aan het regionale wegennet noodzakelijk. Op termijn is ook de Oranjetunnel nodig als nieuwe westelijke oeververbinding onder de Nieuwe Waterweg.

*In Westland komt circa 550 ha van het bestaande glastuinbouwareaal in aanmerking voor transformatie naar woningen, greenportgerelateerde bedrijven, groen en water, in Delft/Midden-Delfland circa 300 ha (Harnaschpolder, AWZI en verspreid liggend glas), in Rijswijk circa 60 ha (Sion, 't Haantje en Eikelenburg), Pijnacker-Nootdorp 51 ha (Klapwijk-Noord en verspreid glas Oude Leede) en ten slotte wordt per saldo circa 25 ha verspreid glas in Leidschendam-Voorburg (Stompwijk en Duivenvoorde) omgevoerd naar groen.

Investeringsprioriteit Greenport Westland-Oostland

Bereikbaarheid verbeteren Greenport (inter)nationaal met de A4-corridor (tussen Delft en Schiedam conform IODS) en op termijn een nieuwe Waterwegverbinding en regionaal door verbeteren van de Veilingroute, N470 en N213.

Wonen - Hestructurering en intensiever gebruik van het stedelijk gebied

Nieuwbouw binnen stedelijk gebied

Om de groei van het aantal huishoudens op te vangen en de woningvoorraad kwalitatief op peil te houden, zullen in de periode tot 2020 nog 75.000 tot 80.000 woningen gebouwd moeten worden. Van de nieuwbouw zal 30% plaatsvinden in het sociale segment. Gemeenten hebben ruim 63.000 woningen in hun plannen opgenomen in de periode tot 2020. Dit is nog niet voldoende om aan de woningbehoefte te voldoen. De meeste gemeenten hebben een woningbouwplanning die niet verder vooruit kijkt dan 5 tot 10 jaar. Dit verklaart deels waarom het aantal plannen nog onvoldoende is. Daarnaast zijn nog niet alle ambities omgezet naar daadwerkelijke plannen. Deels vanwege de structuurvisie van Den Haag is hiervan een voorbeeld. Daarbij moet overigens rekening worden gehouden met planuitval omdat de prak-

tijk leert dat slechts circa 70% van de plannen daadwerkelijk wordt gerealiseerd, wat een extra impuls voor de binnenstedelijke opgave betekent.

Gemeentelijke woningbouwplannen

	2007 t/m 2009	2010 t/m 2019	Totaal
Prognose woningbehoefte (PRIMOS '06)	11.800	43.400	55.100
Vervangingsbehoefte	4.500-6.000	15.000-20.000	19.500-26.000
Totaal	16.300-17.800	58.400-63.400	74.600-81.100
Woningen in gemeentelijke programmering (stand 1-3-'07)	32.000	31.500	63.500

Op basis van de woningbouwplannen van gemeenten en de verwachte huishoudenontwikkeling tot 2020 wordt voor de periode tot 2020 geen ruimtegebrek verwacht om aan de woningbehoefte te kunnen voldoen.

Voor de periode 2020 tot 2030 bedraagt de verwachte woningbehoefte 37.100 tot 41.900 woningen. Hier komt de jaarlijkse herstructurering van 1.500 à 2.000 woningen bovenop. Dit betekent dat voor de periode 2020 tot 2030 ruimte moet worden voor bruto 52.100 tot 61.900 woningen.

Bijlage 3

Overzicht termijnen Wvg

De vestiging van de Wvg duurt net zo lang totdat de gewenste bestemming is gerealiseerd. In tabel B3.1 is een overzicht opgenomen van de verschillende termijnen die gehanteerd worden in het kader van de Wvg. Normaal gesproken staat hier een periode voor van 10 jaar, aldus een agrarische makelaar (www.volbar.nl).

Tabel B3.1 Overzicht termijnen Wvg			
Art. W.V.G.	Grondslag en vestiging	Basis	Duur maximaal
8a	Kaart + document t.b.v. criteria	Voorstel B&W	8 weken
8	Idem	Raadsbesluit	2 jaar
6	Ontwerp structuurplan	Voorstel B&W	5 maanden
2	Vastgesteld structuurplan	Raadsbesluit	2 jr. verlenging
2.4	Verlenging	Raadsbesluit	1 jr. verlenging
6	Ontwerp bestemmingsplan	Voorstel B&W	5 maanden
2	Vastgesteld bestemmingsplan	Raadsbesluit	Doorloop vervulling criteria

Bron: Agro AdviesBuro.

LEI Wageningen UR ontwikkelt voor overheden en bedrijfsleven economische kennis op het gebied van voedsel, landbouw en groene ruimte. Met onafhankelijk onderzoek biedt het zijn afnemers houvast voor maatschappelijk en strategisch verantwoorde beleidskeuzes.

Het LEI is een onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen de Social Sciences Group.

Meer informatie: www.lei.wur.nl

